Ватанни севмак иймондандур!

ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ

Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг газетаси

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

1994 йил 8 февраль, сешанба № 33—34 (21.638). Сотувда эркин нархда.

БУХОРО: ТЎЙ ТАРАДДУДИ

Мамлакатимиз тарихчи олимлари кўп йиллик тадқиқот натижасида Бухорои шарифнинг ёши икки минг беш юз йилдан кам эмас, деган хулосага келди. Шундай экан, шаҳарнинг юбилейи қачон нишонланади?

Бухорода ана шу масалага бағишланган йиғилиш бўлди. Уни вилоят ҳокими Д. Ёдгоров бошқарди.

Мазкур масалани пухта ўрганган мутахассислар йиғилишда сўзга чиқиб, шаҳар тўйини 1997 йилнинг иккинчи ярмида ўтказиш мақбул эканини, унгача кўпгина тарихий обидаларни таъмирлаш, уларнинг нурашига сабаб бўлаётган сизот сувларни камайтириш каби ишларни амалга ошириш зарурлигини таъкидладилар. Бу ишга ЮНЕСКОни ҳам жалб этиш тўғрисида таклифлар айтилди.

Йиғилишда Ўзбекистон Бош вазирининг ўринбосари М. Қорабоев сўзга чиқди.

(ЎзА).

НАВОИЙНИ ЁД ЭТМАК ШАРАФ

Юртимизда ҳар йили Алишер Навоий таваллуди куни кенг нишонланади. Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги мухбири Тошкент шаҳар маданият бош бошқармаси бошлиғининг ўринбосари Абдурасул Абдуғанниевдан ана шу сана муносабати билан амалга ошириладжак тадбирлар хусусида гапириб беришни илтимос қилди.

Ҳазрат Алишер Навоийни ёд этмак — шараф, улуғ шоирнинг таваллуди тадбирларини ўтказиш яхши анъанага айланган, — деди у. —Бу йил ҳам кўплаб адабий кечалар, учрашувлар, навоийхонликлар бўлади. Шаҳримиздаги барча марказий кутубхоналарда мутафаккир шоир ҳаёти ва ижоди ҳақида суҳбатлар ўтказилади. Мазкур кутубхоналарда Навоийга бағишланган алоҳида бўлимлар бўлиб, уларда шоир ижоди йил мобайнида ўрганилиб, тарғиб қилинмоқда.

Бу муборак кун маҳаллаларда ҳам нишонланади. Ҳаваскорлик гуруҳлари концертлар тайёрлаб, шоир ғазаллари билан айтиладиган қўшиқларни ижро этади. 9 февраль куни Шайҳонтоҳур тумани маданият саройида, шаҳримиздаги Ибн Сино мавзеида, Навоий номидаги боғда адабий кечалар ўтказиш режалаштирилган.

Бугина эмас. Баҳор ва ёз ойларида боғлар ва майдонларда навоийхонликлар, Навоий асарлари асосида турли томошалар ташкил этилади. Хуллас, Навоий бобомиз номи билан боғлиқ тадбирлар йил бўйи давом этади.

(ЎзА).

Фарғона туманидаги «Ҳақиқат» жамоа хўжалигида ҳозирданоқ қўзилатиш мавсумига пухта тайёргарлик кўрилмоқда. Хўжаликдаги мавжуд 1800 бош ушоқ молнинг 856 боши совлиқ бўлиб, бу йил қўйчивонлар ҳар юз бош совлиқдан 102 тадан қўзи олиш ниятида меҳнат қилишмоқда.

Айниқса, чўпонлар ака-ука Ортиқбой ва Давлатбек Абдураҳимов отарида чорва моллари парвариши кўнгилдагидек олиб борилмоқда. Бу отарда ҳар юз бош совлиқдан 110 тадан қўзи олиш кўзда тутиляпти.

— Сўзимизнинг устидан чиқиш учун барча асосларимиз бор,—дейди Ортиқбой Абдураҳимов. — Чунки қишловга алоҳида тайёргарлик кўрдик. Чорва учун етарли озуқа ва ем-хашак тўпладик. Бу эса қишловдан беталафот чиқишимизга имконият беради.

СУРАТДА: бош чўпон Ортиқбой Абдураҳимов отаси, қолаверса устози Абдусамат ота билан.

Ш. ОЛИМОВ (ЎзА) олган сурат.

ЎЗБЕКИСТОН ЮРИСТЛАРИ УЮШМАСИНИНГ ПЛЕНУМИ

Ўзбекистон юристлари уюшмасининг пленуми бўлди. Унда уюшма фаолиятини яхшилаш масалалари муҳокама қилинди, мамлакатимиз ҳуқуқшуносларининг қонунларни такомиллаштиришда фаол иштирок этиши, халқаро юристлар уюшмалари билан алоқаларни янада мустаҳкамлаш зарурлиги таъкидланди.

Пленумда ташкилий масала кўрилди. А. Аъзамхўжаев аризасига биноан уюшма раиси вазифасидан озод этилди. Республика адлия вазири А. Мардиев уюшма раиси этиб сайланди.

(ЎзА).

ЯНГИ ИШ ЎРИНЛАРИ

ФАРҒОНА. Риштонда саноат корхоналари сони яна биттага кўпаяди. Бу ерда пахтани қайта ишлаш заводи қуриб битказилиш арафасида. Завод тўла қувват билан ишласа, салкам 13 минг тонна тола ишлаб чиқарилади. Ёхуд 39 минг тонна пахта қайта ишланади. Энг асосийси, яна 300 киши иш билан таъминланади.

Ш. ИСРОИЛОВ, «Ўзбекистон овози» мухбири.

• Бозор иқтисодиёти йўлида

ТОШКЕНТ ЧИННИСИНИНГ ЖИЛОЛАРИ

Кўпгина корхоналарда ишчилар ҳафтасига уч кун ишлаётган, айримлари эса мажбурий таътилга чиқариб юборилган ҳозирги мураккаб иқтисодий шароитда Тошкент чинни заводида биронта одам ҳам, иш соати ҳам қисқаргани йўқ. Аксинча, корхона икки сменада ишлаб, бозорга жаҳон андозалари талабларига жавоб бера оладиган маҳсулот чиқармоқда.

Бу муваффақиятнинг сири нимада?

Чинни заводи жамоаси бундан бир неча йил буруноқ бозор муносабатларига ўтишнинг самарали йўлларини қидира бошлаган эди. Бугун бу йўлнинг топилганига ишонч ҳосил қилса бўлади.

Илгари заводга хом ашё Украина билан Россиядан келтирилар эди. Ҳозир завод маҳаллий хом ашёда ишлаяпти. Республикамизда чинни ишлаб чиқариш учун зарур барча нарса бор. Фақат уларни қазиб олишнинг мустаҳкам моддий-техник асосини яратиш керак. Бу борада ҳам муайян ишлар қилинди. Корхонада Самарқанд вилоятида қазиб олинадиган тошсимон модда — пигматит ишлатиляпти. Бир неча цех турли хил бўёқ ҳамда ўтга чидамли плиталар ишлаб чиқаришга мослаб қайта жиҳозланди.

— Ҳали ўйлаган ниятимизнинг барчаси тўла амалга ошгани йўқ, албатта, — дейди завод директори Ф. Раҳматиллаев. — Қийинчиликларни енгиб ўтишга, ҳозирги суръатни пасайтирмасликка ҳаракат қиляпмиз. Яқинда Бухоро гилмоясини синаб кўрдик. Чинни ишлаб чиқаришда ундан самарали фойдаланса бўлади. Шу пайтгача гилмояни Қозоғистондан олардик.

Ўтган йили заводда ишлаб чиқарилаётган маҳсулот тури камаймади, балки анча кўпайди. Бу ерда бозор, харидор талаби ҳисобга олинган ҳолда ишланади. Бу йилги режа — сотувга 36 миллион дона маҳсулот чиқаришдир. Анъанавий маҳсулотлардан ташқари бир неча янгиликлар борки, уларни санаб ўтмай бўлмайди. Ўртасига соат ўрнатилган лаган, шахмат доналари ҳатто телефон аппарати ишлаб чиқарилади.

Корхона маҳсулоти ҳар доим харидоргир бўлса ҳам, янги технологияларни жорий қилиш йўллари ҳам қидирилмоқда. Чунки, бозор бор жойда рақобат ҳам бўлади. Рақобатга ҳар доим тайёр туриш керак. Завод мутахассислари ҳозир маҳсулотни ўрайдиган материал муаммосини ҳал қилиш устида ишлаяпти. Хитой ва немис ишбилармонлари таклифи асосида ташкил этиладиган қўшма корхона бу масалани тез орада ҳал этиш имконини беради.

Ҳозир корхонани акционерлик жамиятига айлантиришга тайёргарлик кетаяпти. Республикамиз Президентининг ишбилармонликни ривожлантиришга катта йўл очиб берадиган фармонини чуқур ўрганган корхона ходимлари заводни очиқ шаклдаги акционерлик жамиятига айлантирмоқчи. Бу — корхона маблағининг кўпайишига олиб келади. Ортиқча маблағ ишлаб чиқаришни кенгайтиришга сарфланади.

И. САФАРГАЛИЕВА, ЎзА мухбири.

• Иштиёқмандга иш топилади

ҚЎШМА КОРХОНА МЎЪЖИЗАСИ

Ўзбекистон Халқ демократик партияси аъзоси Ҳайрулла Поёнов Яккабоғ туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалигига раис бўлиб келгач, ишни консерва цехи қуришдан бошлади. Атрофига тадбиркор кишиларни йиғиб маҳсулотни қайта ишлайдиган корхона қуришга киришди.

Изланиш бекор кетмади. Бир жойдан ускуна топилди, яна бошқа жойдан турли қурилмалар келтирилди. Хуллас, ташландиқ темир-терсакдан каттагина цех бунёд қилинди. Бу ишни муҳандис Аҳмад Ҳайдаров эплади. Технология ускуналари сифатли монтаж қилинди.

Мана энди хўжаликнинг бир кунда 50 тонна сабзавот маҳсулотлари ва мевани қайта ишлайдиган ўз цехи бор. Бу билан аввало 40 дан зиёд киши ишли бўлди.

Хўжалик раҳбарининг бевосита ташаббуси билан бир янги чоғроқ корхона вужудга келди. Украина билан ҳамкорликдаги бу қўшма корхонада 48 тикув машинаси ўрнатилди. Уларда 100 га яқин киши меҳнат қилади. Жамоа хўжалигида бошқа иш жойлари ҳам яратилди. 7 та жувоз, 3 та тегирмон ҳам ишламоқда. Булар биргина жамоа хўжалигида эмас, балки бутун Яккабоғ тумани учун ҳам фойдали.

— Шундай иш тутмасак бўлмайди, — дейди жамоа хўжалиги бошқаруви раиси Ҳайрулла Поёнов. — Қишлоқларимизда меҳнатга яроқли одам кўп. Лекин иш кам. Ишга яроқли 4 минг кишидан 2,5 минги иш билан таъминланган, холос. Шунинг учун иқтисодий ислоҳотни амалга ошириш жараёнида қатор кичик корхоналар қуришни кўзда тутяпмиз.

Яқин келажакда кунига 1,5—2 тонна сутни қайта ишлайдиган кичик завод ҳам маҳсулот бера бошлайди. Бундан ташқари, трактор аппаратларини таъмирлайдиган, шина ямаш, аккумуляторларни таъмирлаш цехлари ва кичик корхоналарни ҳам ишга тушириб юборамиз. Бу эса жамоа хўжалигини ривожлантиришга имкон яратади.

Қолаверса, кичик корхоналар тармоғини кенгайтириш аҳолини иш билан таъминлаш ва ижтимоий ҳимоялаш муаммоларини ҳал этишга ёрдам беради.

Мусо КАРОМОВ, «Ўзбекистон овози» мухбири.

• Ўзбекистон ХДП МК IX пленуми қарорлари—ҳаётга!

МАФКУРАМИЗ ҚИРРАЛАРИ

АБДУЛҲАФИЗ ЖАЛОЛОВ — ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КЕНГАШИ ИККИНЧИ КОТИБИ, ФАЛСАФА ФАНЛАРИ ДОКТОРИ.

«Миллий мафкурани онгимизга сингдирувчи амалий тарбияни йўлга қўймоқ керак».

И. А .КАРИМОВ.

Мустабид шўролар тузуми ҳамда тизимнинг емирилиши, Ўзбекистоннинг давлат мустақиллигини эълон қилиниши ўн йиллар давомида таркиб топган қарашларимиз, тасаввурларимизни остин-устун қилиб юборди, кўплаб шов-шувларни келтириб чиқарди. Бу ҳол, мустабидчилик даврида оғиздан тушмаган, тилга олиниши биланоқ одамни довдиратиб қўядиган сўз — «мафкура»ни ҳам четлаб ўтмади. Бошқа нарсалар қатори, биз, мафкурадан воз кечганлигимизни эътироф эта бошладик. Ҳатто, уни барча иллатларнинг бош сабабчиси, деб атадик...

Агар, ҳамма гап фақат мафкурага бориб тақалганда, у ҳолда, ундан, ҳақиқатда ҳам зудлик билан воз кечиб қўя қолардик. Мабодо, шу билан ҳамма нарса ўрнига тушадиган бўлса. Лекин, иш биз ўйлагандан бирмунча мураккаброқ бўлиб чиқди. Ҳамма бало шундаки, мафкурадан, худди тақдирдан каби, ҳечам қочиб қутулиб бўлмайди. Кимки, ундан ёмғирдан қочгандай қочса, албатта, қорга, довулга дуч келади.

Чунки, мафкура инсонни зот белгиси билан узвий боғланган. У, ушбу белгининг ўзига хос хусусий кўринишидир. Яъни, ўзининг ҳар бир ҳатти-ҳаракатини инсон англашилган ҳолда, онг, тафаккур, маънавият иштирокида содир этади. Одам ўз онги орқали ҳамиша ҳаётда йўқ нарсани бор қилиш ҳаракатида бўлади. Бунинг учун у меҳнат қилади. Меҳнат эса, ҳамиша англашилган, мақсадга мувофиқ фаолиятдир. Инсон жамиятининг ибтидосида маънавият моддийликдан ажрамаган, одамлар ҳатти-ҳаракатига бевосита пайванд бўлиб кетган бўлса, кейинчалик, ижтимоий ҳаётнинг ривожи, унинг мураккаблашуви маънавиятни мустақил соҳага айлантирди. Одамлар, эндиликда, ўзларининг ҳаётий жараёнларини диний ,фалсафий, сиёсий, ҳуқуқий, ахлоқий, бадиий жиҳатларда таҳлил қилиш имкониятига эга бўлдилар.

Хўш, бундай таҳлилларга қандай зарурат бор? Одамзод пайдо бўлгандан бери ўз ҳаётини яхшилаш, такомиллаштириш, уни адолат қоидалари асосида ташкил этишга интилган, бунинг йўлларини, усулларини ахтариб келган. Бу йўлда у ишлаб чиқариш усулларини ўзгартирган, илоҳиётга мурожаат қилган, урушлар олиб борган, давлат қурилишининг хилма-хил шаклларини бунёд қилган. Буларнинг ҳаммасида инсониятга муайян ғоялар раҳнамолик қилган. Ғоя — кишиларни ўраб турган воқеликни улар онгидаги инъикоси бўлиб, айни пайтда, у одамларни ушбу воқеликка ҳам амалий, ҳам назарий муносабатларини ифодаловчи дунёқарашлари негизини ташкил этган тушунча ва тасаввурлардан ташкил топади. Жамият тараққиётининг турли босқичларида кишилар онгида ғояларнинг турли-туман кўринишлари ҳукмронлик қилганлар. Улар кишиларнинг ижтимоий ҳаётда тутган ўринлари, манфаатлари, мақсадлари, ниятлари, фикрларини акс эттирганлар, ифодалаганлар. Диний, назарий, илмий, инқилобий, аксилинқилобий ва ҳ. ғоялар шулар жумласига киради. Демак, ғоялар мавжуд тузумни ё мустаҳкамлашлари, ё уни емиришга хизмат қилишлари, айни пайтда, бундай туркумдаги ғояларнинг ўзлари ҳам турли-туман, хилма-хил кўриниш ва шаклларда мавжуд бўлишлари мумкин.

Жамият ҳаётининг туб ҳамда муҳим негизларини — табиат, жамият, инсон, иқтисод, мулк, маънавият, меҳнат, давлат, сиёсат, ижтимоий муносабатлар ва ҳоказоларни муайян халқ, миллат, ижтимоий гуруҳлар манфаатлари нуқтаи назаридан келиб чиқиб, фалсафий, сиёсий, ҳуқуқий, ахлоқий, диний, бадиий тарзда ифода этган ғоялар тизими мафкуранинг асосий мазмунини ташкил этади. Сиёсий мафкура — мана шу ғоялар тизимига таянган ҳолда мазкур халқ, миллат, ижтимоий гуруҳ қандай мақсадларни кўзлаётгани ҳамда уларга қайси йўллар билан эришмоқчи бўлаётганини англатади. Мафкура, қисқа қилиб айтганда, кишиларнинг уларни ўраб турган воқелик тўғрисидаги

(Давоми иккинчи бетда).

ЁШЛАР БИЛАН ОЧИҚ МУЛОҚОТ

Яқинда Урганч шаҳар ҳокими Р. Султонов шаҳардаги олий ва ўрта махсус ўқув юртлари, йирик саноат корхоналарининг Ўзбекистон Ёшлар иттифоқи бошланғич ташкилотлари котиблари билан учрашиб, шаҳар ёшлар ташкилотларининг олиб бораётган ишларига тўхталди. Бозор иқтисодиётига ўтишдек мураккаб шароитда сиёсий, ижтимоий ва иқтисодий соҳаларда юксак маънавиятимизни тиклаш борасида ёшлар олдида турган муаммолар, долзарб вазифалар тўғрисида фикрлашиб олинди.

Очиқ мулоқот кечасида шаҳар ҳокими ёшларни қизиқтирган саволларга батафсил жавоб берди. Суҳбатда Урганч шаҳар ҳокимининг муовини Д. Рўзметова, Ўзбекистон ХДП шаҳар Кенгашининг биринчи котиби Б. Бобожонов иштирок этдилар.

Қурбон МУҲАММАДРИЗО, «Ўзбекистон овози» мухбири.

Янгиликлар Воқеалар хабарлар

● Илмий ишланмалар

ТАНЛОВ ҒОЛИБЛАРИ АНИҚЛАНДИ

Маълумки, бозор иқтисодиёти шароитида фан ва техника янгиликларига эҳтиёж ортиб боради. Зеро, янги илмий тавсиялар, техник ишланмаларсиз рақобатбардошли маҳсулот тайёрлашни тасаввур қилиш қийин.

Мамлакатимизда олимларнинг илмий изланишларига катта эътибор берилаётир. Хусусан, республика фан ва техника Давлат қўмитасида икки йилдан буён ишлаб чиқариш ва фаннинг 4 йўналиши бўйича республика олимларининг лойиҳа ҳамда ишланмалари танлови ўтказилмоқда. Ўтган йилнинг биринчи ярмидаги танлов натижаларига кўра 147 та ишланма сараланиб, ишлаб чиқаришга тавсия этилган эди. Уларнинг 8 таси амалиётга жорий қилинди. Қолганлари жорий этилиш арафасида. Республика фан ва техника Давлат қўмитасида ўтган йилнинг иккинчи ярми танлов натижаларига бағишланган йиғилиш бўлди. Қўмита раиси Н. Юсуфбеков олимларнинг илмий ишланмаларини рағбатлантириш чора-тадбирлари хусусида гапирди. Танловга 673 та ишланма ва лойиҳа тавсия этилгани, шундан 172 таси ғолиб, деб топилгани маълум бўлди.

● Автомобилсозлик

«ТИКО» УЧУН КЎТАРГИЧЛАР

Асакада Жанубий Корея билан қўшма корхона қурилаётганидан хабарингиз бор, деб ёзади Фарғона вилояти бўйича мухбиримиз Шавкат Исроилов.

Маълумки, бу ерда «Тико» автомобиллари ишлаб чиқариш кўзда тутилмоқда. Қўқон тўқимачилик машинасозлиги заводи қўшма корхонадан буюртма олди. Заводда автомобиллар кўтаргичларининг дастлабки тажриба намуналари ясалди. Маҳсулот буюртмачиларга маъқул бўлди. Қўшма корхона учун йилига 200 минг кўтаргич керак бўлади. Қўқонлик машинасозлар бу маҳсулотларни тез ва соз тайёрлаб беришга ваъда қилдилар.

● Ҳамкорлик

ҚАМАШИДА ФАБРИКА БЎЛАДИ

Қамаши тумани марказида Туркиянинг «Бурсел» фирмаси билан ҳамкорликда йигирув-тўқув фабрикаси барпо этилмоқда.

Қашқадарё вилояти бўйича мухбиримиз Мусо Кароматовнинг хабарига қараганда, бу ерда бир кеча-кундузда 120 киши ишлайдиган корхона барпо этилиб, у йилига 7,8 миллион метр газлама ишлаб чиқариш қувватига эга бўларкан. Фабрика туман хўжаликлари кучи билан бунёд этилмоқда. Шу боис асосий буюртмачи агросаноат бирлашмасидир. Янги корхона учун сарф-харажатларга жамоа ва ширкат хўжаликларидан 2800 тонна тола ажратиб берилди. Ҳиссадорлик йўли билан қурилаётган корхона тез фурсатларда ишга туширилади.

● Қулайлик

ХАТИРЧИ ТЕЛЕВИДЕНИЕСИ

Хатирчида маҳаллий шароитдаги телекўрсатувлар маркази иш бошлади ,деб ёзади Навоий вилояти бўйича мухбиримиз Музаффар Шаропов.

Бу марказ ҳомийси тумандаги «Ишонч» ишлаб чиқариш ва тижорат фирмаси бўлиб, харажатларни ўз зиммасига олмоқда. Энди маҳаллий телекўрсатувларни туман марказидан 10—12 километр олисдаги қишлоқлар аҳолиси томоша қилишмоқда. Келгусида кўрсатувлар камида 50 километр масофага узатилиши кўзда тутилган. Йил бошида илк бор мовий экранларга тaралган янгилик, хушхабарлардан хатирчиликлар мамнун бўлишди.

● Янги китоблар

«МУШТУМ» 70 ЁШДА»

«Муштум» журнали 70 ёшга тўлди.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни журнал юбилейи арафасида «Муштум» 70 ёшда» деб номланган китобчани босмадан чиқарди. Унда журналнинг ташкил этилиши, сермащаққат йўли, муҳаррир ва муаллифлари ҳақида маълумотлар берилган. Шунингдек, китобчада журналнинг бой бисотидан танлаб олинган ҳажвия, латифа, сурат-лавҳа ва карикатуралар ҳам ўрин олган.

(Мухбирлар, ЎзА ва хатлар асосида тайёрланди).

Янгиликлар Воқеалар хабарлар

МАФКУРАМИЗ ҚИРРАЛАРИ

(Давоми. Боши биринчи бетда)

барқарор тасаввурлари мажмуидан иборатдир. Ўз-ўзидан тушунарлики, бусиз бирон-бир жиддий жамиятни на тарихан, на ҳозирги кунда тасаввур этиш мумкин эмас. Демак, гап мафкурада эмас, балки унинг қандай бўлишлигидадир. Унинг қандай бўлишлиги эса, мафкура кимнинг манфаатини ифода этаётганлиги, уни кимлар қўллаб-қувватлаётганлиги билан белгиланади.

Мустабид шўролар тузумининг 70 йилдан ортиқ ҳукмронлиги даврида кўз кўриб турган ҳодисалар билан қулоқ эшитиб турган нарсалар номувофиқлигидан зада бўлган кишилар «мафкурадан воз кечилиши тўғрисидаги» фикрларни, дабдурустдан, муайян қониқиш билан кутиб олгандай бўлдилар.

Бироқ, кўп ўтмай, бу борада вужудга келган бўшлиқни нима билан тўлдирамиз, деган савол кўндаланг бўлди. Чунки, эндиликда, биз бундан буён нимага ишонишимиз, эътиқод қилишимиз кераклиги ҳақида бош қотиришимизга тўғри келиб қолган эди. Албатта, ҳар ким ҳар хил орзу-умид, армон билан яшашга ҳақли. Аммо, умуман уларсиз яшаш... Худога ҳам, шайтонга ҳам ишонмайдиган кишидан яратганнинг ўзи асрасин. Бундай кимсалардан мудҳиш мавжудоднинг ўзи дунёда бўлмаса керак?!

Худди мана шундай парокандалик, маънавий инқироз вазиятида Ўзбекистон Президенти И. А. Каримов бу масалага ойдинлик киритди. У, хусусан, 1993 йилнинг 23 апрелида ўзининг республиканинг бир гуруҳ адиблари билан бўлган учрашувида, орадан кўп ўтмасдан — мамлакат Олий Кенгаши 12-сессиясида (1993 йил 6 май) маънавиятсиз ҳеч қандай ижтимоий тараққиётнинг бўлиши мумкин эмаслигини, олдимизда турган энг муҳим масала, бу — миллий истиқлол мафкурасини яратиш ва уни ҳаётимизда тадбиқ этиш эканлигини алоҳида таъкидлади. И. А. Каримов Ўзбекистон Конституциясининг бир йиллигига бағишланган тантанали йиғилишда (1993 йил 7 декабрь) сўзлаган нутқида бу масалага чуқур ва атрофлича тўхталиб, қуйидагиларга эътиборимизни қаратди: «...Мафкуравий масалани ҳал этмасдан, уни амалда тадбиқ этмасдан туриб, Конституция белгилаб берган мақсадларга эришиш, у олдимизга қўйган талабларга жавоб бериш мушкул бўлади.

Янги мафкуранинг асл мазмуни — янгича, эркин фикрлайдиган, мутелик ва журъатсизлик туйғусидан мутлақо холи, мустақил инсонни тарбиялашдир».

Албатта, бизнинг энг асосий ва бош мафкурамиз — Ўзбекистон Конституциясининг ўзи. Айни мана шу ҳужжатда халқимизнинг асрий, ушалмаган орзу-умидлари, унинг армонлари, эзгу ниятлари, олийжаноб мақсадлари, уларга элтувчи йўллар ифода этилган. Мустақил давлатимиз Асосий Қонунида, ушбу йўл ҳақида, жумладан, шундай дейилади: «Ўзбекистон Республикасида ижтимоий ҳаёт сиёсий институтлар ,мафкуралар ва фикрларнинг хилма-хиллиги асосида ривожланади.

Ҳеч қайси мафкура давлат мафкураси сифатида ўрнатилиши мумкин эмас».

Хўш, бу нима дегани? Бу, асло, давлат, устига устак, жамият мафкурасиз бўлар экан-да, дегани эмас. Мана шунинг ўзи янги ҳаёт фалсафасининг, мафкурасининг илк мевасидир. Зеро, ижтимоий ҳаётимизнинг сиёсий ва мафкуравий фикрлар хилма-хиллиги шароитидаги ривожланиш хусусияти вазиятни тамомила ўзгартириб юборди. Бунинг энг муҳим белгиларидан бири — мамлакатимизда вужудга келаётган кўппартиялилик тизими. Эндиликда, қайси сиёсий партия умумхалқ сайловларида ютиб чиқса, ўша партиянинг мафкураси жамиятнинг, давлатнинг расмий ўрнатилган, аммо муайян (ушбу партия вакиллари ҳокимият идораларига сайланган) давр мобайнидаги ҳукмрон мафкураси бўлади.

Бу ерда шундай савол туғилади: демак, бундан келиб чиқадики, мафкура яратиш, уни ҳаётга татбиқ этиш сиёсий партияларнинг иши экан-да?! Маълум маънода худди шундай. Яъни, сиёсий мафкурани сиёсий партиялар шакллантирадилар, Сиёсий мафкура сиёсий партияларнинг давлат ҳокимиятини қўлга киритиш борасидаги курашларининг маънавий дастуридир. Сиёсий мафкура, биринчи галда, сиёсий партияларнинг дастурларида, низомларида, махсус ҳужжатларида, назарий фаолияти натижаларида ўз ифодасини топади. Сиёсий мафкура сиёсий партиянинг мақсади ҳамда унга қандай йўл ва воситалар билан эришажагининг расмий баёнотидир.

Сиёсий мафкурани сиёсий партия яратади, деган фикр муайян изоҳни талаб этади. Зеро, бизнинг ижтимоий онгимизни ҳозирги кунда миллий истиқлол мафкурасини ким яратади, деган савол қамраб олганлиги кўпчиликка сир эмас. Ушбу саволга баъзилар миллий истиқлол мафкурасини халқ яратади десалар, бошқалар — миллий истиқлол мафкураси бизда ҳаётий воқелик, у мустақиллигимизнинг ўзи билан бирга туғилди, бунинг устига, мафкурасиз кишининг, жамиятнинг, давлатнинг ўзи бўлмайди, демоқдалар... Хўш, буни қандай тушунмоқ керак? Нима,халқ бир жойга тўпланиб, мафкурани қоғозга битадими?

Миллий истиқлол мафкураси бизда аллақачон воқеликка айланган бўлса, нега энг юқори минбарлардан туриб уни яратишга даъват этилмоқда?

Агар мафкурасиз киши, жамият, давлат бўлмаса, бинобарин, бу уларнинг туғма хислати экан, унда, ҳақиқатан ҳам, мафкурани яратишдан на ҳожат?

Ҳамма гап шунда-ки, масала биз ўйлагандан бирмунча мураккаброқдир. Миллий истиқлол мафкурасини халқ яратади, дейилганда, бу ўринда, халқнинг ундан ўрин олажак, унда ифодаланажак эҳтиёжлари, манфаатлари, орзулари, умидлари, армонлари назарда тутилган. Мана шуларни мумкин қадар тўла ўзида мужассамлантирган мафкура чинакам халқчил бўлади. Халқ эса, унинг бош буюртмачисидир.

Миллий истиқлол мафкураси биздаги мавжуд воқеликдир, деган масалага келсак, у, фикримизча, қуйидаги тарзда қўйилса, мақсадга мувофиқ бўлур эди. Яъни, бизда мустақиллик билан биргаликда миллий истиқлол мафкураси туғилмади, балки уни, бундан кейинги ривожланишимизнинг маънавий мазмуни сифатида яратиш имконияти, эҳтиёжи, зарурати туғилди. Бу соҳада ҳали битмас-туганмас ишлар турибди. Бу мавсумий иш бўлмай, узоқ тарихий даврни қамраб олувчи жараёндир.

Мафкурасиз киши, жамият, давлат бўлмайди, деганда биз уни ўз-ўзидан, ҳеч қандай тегишли саъй-ҳаракатларсиз, қандайдир бир туғма хислат шаклида пайдо бўларканда қабилида тушунмаслигимиз керак. Кишиларда, жамиятда, давлатда мафкурага туғма эҳтиёж, зарурат бўлади. Аммо, улар ўз-ўзидан рўёбга чиқмайдилар. Ҳатто, энг ёмон мафкурани яратиш ва кишилар онгига, жамият ҳаётига, давлат фаолиятига сингдириш учун муайян мақсадга мувофиқ саъй-ҳаракатлар тақозо этилади. Яхши мафкурани яратиш, уни ҳаётга татбиқ этиш учун эса, бундан ҳам кўпроқ жиддий хатти-ҳаракатлар зарур.

Энг муҳими ва асосийси шуки, одамлар ўзларининг кундалик ҳаётий фаолиятлари жараёнида ижтимоий ҳодисаларни назарий, илмий, мафкуравий умумлашмалар тимсолида таҳлил этиш даражасига кўтарила олмайдилар. Улар буни ижтимоий руҳият (психология) даражасидагина идрок этишлари мумкин. Бу эса, кўп ҳолатларда, ижтимоий ҳодисаларни уларнинг асл моҳияти, мазмунига монанд тарзда англаш имкониятини бермайди. Масалан, одамлар жиноятчиликни бешафқат жазолар (кишилар кўзида амалга ошириладиган), илк капитализм иллатларини машиналарни синдириш орқали, адолатсизликларни оддий ахлоқий меъёрларга мурожаат қилиш ёки «худога солиб қўйиш» билан йўқ қилиш каби кайфиятлардан нарига ўта олмайдилар. Мафкура эса, уларни чуқур илдизларини аниқлашга ҳамда шунга мос ҳаракат қилиш омили бўлишга даъват этилган. Албатта, ҳар қандай мафкура ҳам буни охиригача уддасидан чиқа олмайди. Аммо, айни мана шуига интилиш мафкуравий жараённинг ички мазмунини ташкил этади. Фақат илмга таянган мафкурагина ижтимоий ҳодисаларнинг туб негизларига етиб бориши мумкин. Бунинг моддий, маънавий имкониятлари кейинги пайтлардагина вужудга келди.

Демак, мафкурани яратиш — бу иш қўлидан келадиганларнинг қисмати. Хўш, бу кимнинг қўлидан келади? Мафкура кимга керак бўлса, уни яратиш шуларнинг қўлидан келиши керак! Модомики, у сиёсий партияларга керак экан, демак мафкурани ушбу партияларнинг иқтидорли, истеъдодли намояндалари яратадилар. Уларнинг, тегишли муложалардан сўнг, у ёки бу партиянинг ғоявий мулкига айланган қарашларини партия ташкилотлари ўзларининг жамиятдаги мавқеларидан (идора этувчи партиями ёки мухолифатми) келиб чиқиб, имкониятлари доирасида омма онгига сингдирадилар. Халқнинг манфаатлари, орзу-умидларини қай даражада ифода этганлиги боис у ёки бу мафкура омма онгини чулғаб олиши ёки уни ўзидан бездириши мумкин. Айни мафкура у ёки бу партияни сайловларда ҳокимият тепасига олиб келиши ёки бундан марҳум этиши мумкин.

Баъзан, сиёсий партияларнинг ўзлари керакмиканлар, деган мазмундаги саволларни ҳам эшитишга тўғри келади. Бунга жавобимиз шундай:

Сиёсий партиялар жамиятда бекорчиликдан эмас, балки ҳаётий заруратдан келиб чиққанлар. Улар, амалда, инсон жамиятида сиёсий ҳокимият деган нарса келиб чиққандан бери мавжуддирлар. Сиёсий ҳокимият, ўз навбатида, жамиятни бошқариб туриш эҳтиёжи боис пайдо бўлган. Жамият, кишилар ҳаётидаги кўплаб муаммолар айни сиёсий ҳокимият, давлат, унинг идоралари фаолияти орқали ҳал этилади. Уларнинг у ёки бу тарзда ҳал этилишидан манфаатдор бўлган доиралар ҳамиша сиёсий ҳокимият фаолиятига таъсир кўрсатишга интилганлар. Гарчи сиёсий партия, деб аталмаган бўлсалар ҳам, аммо шоҳларга таъсир кўрсатиш кучига эга бўлган шахслар, амалда, худди мана шу «партиявий» вазифаларни ўтаб келганлар. Жамият ривожида демократик тартиботларнинг вужудга келиши том маънодаги сиёсий партияларни пайдо бўлишига олиб келди. Мабодо, жамиятда сиёсий ҳокимиятга, соғлом мафкурага таянган ҳолда, соғлом таъсир этиш кучига эга партиялар бўлмаса, у ҳолда, унга носоғлом, хуфёна иш кўрувчи, ғаразли кучлар таъсир этадилар... Жамиятдаги ҳар бир вояга етган кимса нафақат у ёки бу касб эгаси, балки, у, авваламбор, мамлакатнинг фуқаросидир. Бу маънода, ҳар бир фуқаро униинг шахсий ҳаётига, манфаатларига дахлдор масалалар сиёсий муаммоларни тегишли равишда ҳал этилишига боғлиқ эканлигини, буларни у ёки бу тарзда ҳал этилиши эса унинг шахсан бу жараёндаги иштирокига ҳам боғлиқ эканлигини англаб етиши лозим. Сиёсий партияларга жамиятнинг фаол, онгли аъзолари қанча кўп кирипса, фуқаролар у ёки бу партиявий сиёсий йўли ва амалий фаолиятини англаб етиб, уни қўллаб-қувватлаш ёки инкор этиш қобилиятига эга бўлсалар, ушбу партияларнинг, улар мафкураларининг соғлом бўлишига, мамлакатдаги ижтимоий муаммоларни тезроқ ҳамда созроқ бартараф этиш ишига баракали ҳисса қўшган бўлур эдилар.

Зеро, сиёсий ҳокимиятни қўлга киритиш партиянинг пировард мақсади эмас, балки ўзининг халққа берган сайловолди ваъдасини бажариш воситасидир. Сиёсий ҳокимиятга интилмаган сиёсий ташкилот — партия эмас, сиёсий партияга таянмаган сиёсий ҳокимият — илдизи бўш дарахтдир. Сиёсий ҳокимиятнинг барқарорлиги, қудрати у таянган сиёсий партиянинг кучи билан белгиланади. Сиёсий партиянинг кучи эса, мафкурасининг соғломлиги, мафтункорлиги ҳамда унинг ўзининг ташкилий жиҳатдан етуклиги билан белгиланади. Мафкуранинг соғломлиги, мафтункорлиги эса, унинг халқ, омма манфаатларини қанчалик чуқур ифода этганлиги, бунда илм-фан ютуқларига таянганлиги билан белгиланади.

Бизда, кейинги пайтда, миллий истиқлол мафкурасини яратиш даъватига жавобан кўплаб муассасалар, жумладан, илмий ташкилотлар, ўқув юртлари ўзларини бу ишга сафарбар этилган, деб билмоқдалар ва муайян ишларни амалга оширмоқдалар. Бу ерда мен айрим нарсаларга жамоатчилик диққат-эътиборини қаратмоқчи эдим.

Албатта, миллий истиқлолимиз муаммоларини, мафкура масалаларини илмий тадқиқ этиш, улар ҳақида талабаларга билим бериш —илм-фан заҳматкашларининг, халқ таълими тизими, олий ва ўрта махсус ўқув юртлари профессор-ўқитувчиларининг бевосита вазифаси. Аммо, миллий истиқлол сиёсий мафкурасини шакллантириш уни бевосита ҳаётга татбиқ этишни ташкиллаштириш — сиёсий партияларнинг вазифасидир. Чунки, сиёсий мафкурада ифода этилажак муаммолар, уларнинг ҳал этилиши сиёсий ҳокимиятни қўлга олишни тақозо этади. Бу эса, Ўзбекистон Конституциясига, республика Олий Мажлисига сайловлар тўғрисидаги Қонунга мувофиқ сиёсий партиялар ҳаққи-маҳрига берилган.

Миллий истиқлол мафкураси, деган ибора ривожимизнинг ҳозирги ва истиқболдаги вазифаларини ифодаловчи, мамлакатимиз халқларининг бошини қовуштирувчи, сиёсий партиялар, ҳаракатлар фаолияти мазмунини белгиловчи сармавзудир. Миллий истиқлолни, уни мустаҳкамлашни ҳар бир сиёсий партия, ҳаракат ўзича англаши, ифода этиши, унинг учун кураш олиб бориши мумкин.

Бу борада, албатта, илм-фанга, унинг ютуқларига таянилмай сира илож йўқ. Унга қай даражада таяниш ҳар бир сиёсий партия, уни қўллаб-қувватловчиларнинг виждонига, ҳукмига ҳавола.

Биз сал аввалроқ «ёмон» мафкура ва «яхши» мафкура тўғрисида гапиргандик. «Ёмон» мафкура, деганда ўз умрини яшаб бўлган. жамиятни олға қараб ривожланишига тўсқинлик қилувчи ёки ўзининг ғайриинсонийлиги, бидъат, хурофотга муккасидан кетганлиги боис одамлар фикриёдини чалғитувчи ғоялар тизимини назарда тутдик. «Яхши» мафкура, деганда эса жамиятни илгарилаб боришига мададкор, фуқароларнинг аксарият кўпчилиги туб манфаатларини ўзида акс эттирувчи, маърифат, маданият ютуғи сифатида тан олинишига молик ғоялар тизимини фаҳм этдик. Бундай мафкура илм-фаннинг мустаҳкам заминига таянади, жамиятда мавжуд сиёсий вазият билан ҳисоблашади, уни халқчил бўлишига баҳоли-қудрат ҳисса қўшади. Зеро, Ўзбекистон ўзининг барча фуқаролари учун инсонга муносиб турмуш шароитларининг иқтисодий, ижтимоий, маънавий, сиёсий омилларини муҳайё этишга жиддий азму қарор қилган.

Бу ерда яна бир савол туғилади. Мамлакатимизда адолатли жамият, демократик давлат барпо этишнинг И. А. Каримов томонидан олға сурилган 5 та тамойилларидан биринчиси иқтисодиётни сиёсат устидан ҳукмрон ва ҳар қандай мафкурадан озод бўлишини тақозо этади. Хўш, буни қандай тушунмоқ керак? Худди ана шу тамойилнинг давомида иқтисодиёт ўз қоидаларига, яъни ички қонунларига асосланиб ривож топиши керак, дейилади. Демак, бу ерда гап иқтисодиётни ички қонунларига зид, унга ташқаридан тиқиштирилган, уни чирмовиқдай чулғаб олган ҳамда ўзининг «қуйруғига» айлантирган мафкуравий ақидалар тазйиқи ҳақида бормоқда. Соғлом иқтисодий сиёсат соғлом мафкурага таянмоғи талаб этилади. Ахир, мулкчиликнинг хилма-хиллиги, ҳар бир кишининг мулк соҳиби бўлиш ҳуқуқи, бозор иқтисодиётининг зарурлигини англаш кабилар мана шундай мафкуранинг, унга асосланган сиёсатнинг табиий унсурлари эмасми?

Юқоридагиларни ҳисобга олиб, Ўзбекистон Халқ демократик партияси ўзининг Миллий истиқлол мафкурасини ишлаб чиқди ва ҳозирда уни амалиётга татбиқ этишнинг тадбирий чораларини кўрмоқда. Икки оғиз сўз уни яратилиш жараёни ҳақида.

Ўзбекистон Халқ демократик партияси Марказий Кенгаши 1993 йилнинг ёзида Миллий истиқлол мафкурасини ишлаб чиқиш бўйича мазкур партия МК биринчи котиби М. Расулов раислигида партия ходимлари, фаоллари, йирик жамиятшунос олимлар ва амалиётчилардан иборат махсус комиссия ва унинг ишчи гуруҳини тузди. Ҳужжат лойиҳаси комиссия томонидан маъқуллангандан сўнг, Ўзбекистон ХДП Қорақалпоғистон республика, вилоятлар, Тошкент шаҳар, барча туман кенгашларига муҳокама учун юборилди. У улардан тушган таклиф ва мулоҳазалар билан бойитилиб, Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши VIII пленуми (1993 йил 20 сентябрь) эътиборига ҳавола этилди. Пленум «Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг Миллий истиқлол мафкурасини яратишга доир нуқтаи назари» масаласини кўриб чиқди ва ушбу ҳужжат лойиҳасини асос учун қабул қилиб, уни умумпартия муҳокамасига чиқаришга қарор қилди. Лойиҳа «Ўзбекистон овози» ҳамда «Голос Узбекистана» газеталарида, вилоятлар партия матбуотида эълон қилинди, 3 ой давомида Ўзбекистон ХДП турли даражадаги кенгашлари, уларнинг ижроия бюролари, мафкура ходимлари кенгаш ва илмий-амалий конференцияларида, бошланғич ташкилотлари йиғилишларида кенг муҳокама қилинди. Унда биргина Қашқадарё вилоятида Ўзбекистон ХДПнинг 1020 та бошланғич ташкилотида 30 минг партия аъзоси ва 70 мингдан зиёд партиясизлар иштирок этдилар. Бундай мисоллар бошқа вилоятларда ҳам оз эмас. Агар, республика миқёсида оладиган бўлсак, лойиҳа муҳокамаси деярли барча бошланғич партия ташкилотларида ўтиб, уларда қарийб 300 минг Ўзбекистон ХДП аъзолари ва ярим миллиондан ортиқ партиясизлар қатнашдилар. Ушбу муҳокамалар жараёнида 6 мингдан кўпроқ турлича фикр-мулоҳаза, истаклар билдирилди, уларда лойиҳа асосан маъқулланди. Вилоят партия кенгашлари тушган таклифларни умумлаштириб, Ўзбекистон ХДП МК комиссиясига юбордилар. Комиссия номига келган 200 тадан зиёд таклифлар билан бир қаторда партиямиз Тошкент шаҳар ва вилоят кенгашлари ҳамда бошқалар ишлаб чиққан муқобил лойиҳалар, фуқаролардан якка тартибда тушган фикр-мулоҳазалар ҳам бор эди. Лойиҳада баён этилган ғояларни кенг омма диққат эътиборига етказишда матбуотимиз фаоллик кўрсатди. Муҳокама даврида биргина «Ўзбекистон овози» газетасининг ўзида 50 тага яқин мақола, акс-садо ва давра суҳбатлари ўтказилди. Биз партиямиз аъзолари, олимлар, фуқароларимиз мазкур лойиҳа матнини ўта синчковлик билан назардан ўтказганликларининг гувоҳи бўлдик. Билдирилган истакларнинг аксарияти инобатга олинди, улар лойиҳа мазмунини жиддий бойитдилар.

Ўзбекистон ХДП МКнинг IX пленуми (1993 йил 27 декабрь) Ўзбекистон Халқ демократик партияси Миллий истиқлол мафкурасининг, муҳокама пайтида тушган таклифлар асосида тайёрланган лойиҳасини тўлалигича, мазкур партиянинг расмий ҳужжати сифатида қабул қилди ҳамда ўзининг барча ташкилотларига ўз фаолиятларида унга қатъий амал қилишни тавсия этди. Ўзбекистон ХДП МК Сиёсий ижроқўми қарорига биноан Ўзбекистон ХДП Миллий истиқлол мафкураси матни алоҳида китобча шаклида чоп қилинмоқда.

Албатта, ҳар қандай бошқа ҳужжат каби, Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг Миллий истиқлол мафкураси мутлақ тўлалик ва мукаммалликка асло даъво қилмайди. Ҳаёт билан ҳамнафас бўлиш заруратининг ўзи мазкур, ўзининг салоҳияти бўйича фақат Ўзбекистон ХДП Дастури билан ёнма-ён туришга молик, ҳужжатга ижодий ёндошиш, уни партия ташкилотларининг кундалик иш тажрибаси билан доимий такомиллаштириб боришни талаб этиши турган гап.

Ўзбекистон ХДПнинг Миллий истиқлол мафкурасининг негизлари муддаоси, мақсади ҳамда вазифалари ушбу ҳужжатнинг муқаддимасида қуйидагича баён этилган: «Бизнинг мафкурамиз,— дейилади унда,— аввалам бор, халқимиз асрлар давомида орзу қилган, ҳамиша интилиб келган мустақиллик, эркинлик, ижтимоий тенглик, меҳнатни улуғлаш, она заминга меҳр-муҳаббат, инсонпарварлик каби ҳаётбахш ғояларни ўзида мужассамлаштиради. У инсониятнинг, авлод-аждодларимизнинг кўҳна ва бой маънавий хазинаси дурдоналари, илғор анъаналари, урф-одатларига, диёримизда яшовчи барча миллат ҳамда элатларнинг тарихи, тили, маданияти, эътиқоди, дини, расм-русумларини ҳурмат қилишга таянади.

Мазкур мақсад ва вазифалар қуруқ сўз бўлиб қолмаслиги, баландпарвоз, пуч шиорларга айланмаслиги учун мустаҳкам иқтисодий, ижтимоий, сиёсий ва маънавий заминнинг яратилиши талаб этилади».

Инсон, жамият ҳаётининг, истисносиз, барча жабҳаларини қамраб олувчи ушбу иқтисодий, ижтимоий, сиёсий ва маънавий соҳаларни улуғвор, олижаноб мақсадларимизга монанд заминга айлантиришга оид вазифаларни аниқлаш, уларни амалга оширишнинг йўл ва воситаларини белгилаш Ўзбекистон Халқ демократик партияси Миллий истиқлол мафкурасининг асосий мазмунини ташкил этади.

Хўш, эндиги асосий вазифа нимадан иборат? Уни И. А. Каримовнинг қуйидаги сўзларидан англаб олишни жуда ўринли, деб билардик:

«Миллий мафкура ҳақида ҳозир кўп гапиряпмиз. Фикримизни, дунёқарашимизни ўзгартираётган бу муҳим масалада тезроқ сўздан амалий ишга ўтишимизни ҳаётнинг ўзи тақозо этмоқда».

Дарҳақиқат, эндиликда ҳамма гап яна назарий қоидаларни ёдлаб олишда, ақидапарастликка муккасидан берилиб кетишда эмас, балки Ўзбекистон ХДП аъзолари, барча хайрихоҳларимизнинг мазкур ҳужжатимизда ифодаланган мақсадларга эришишнинг амалий чораларини кўришларида, Ватанимиз миллий истиқлолини мустаҳкамлашдек тарихий ишга партиямизнинг муносиб улуш қўшишини таъминлашдадир.

Бу, албатта, машаққатли ва узоқ муддатли вазифадир. Уни уддалаш партиямизнинг теран ақлзаковати, имконияти ва бутун кучғайратини тўла ишга солишни тақозо этади. Ўйлаймизки, ушбу эзгу, машаққатли ҳамда улуғвор мақсадларга эришиш йўлида тинмай, астойдил тер тўкиб меҳнат қилиш Ўзбекистонимизнинг буюк келажагини яқинлаштиришга, партиямиз нуфузини беқиёс ўсишига олиб келади.

Ўзбекистон Халқ демократик партияси Миллий истиқлол мафкурасида халқимизнинг, унинг турли табақаларининг туб манфаатлари, орзу-умидлари, партиямизнинг уларнинг бу мақсадларга эришиш йўлидаги саъй-ҳаракатларига баҳолиқудрат ҳисса қўшишга оид олижаноб ниятлари ифода этилган. Халқимизда яхши бир нақл бор: «Ниятинг—йўлдошинг!» Ушбу нақлга риоя қилган ҳолда, биз ҳам: Ўзбекистон Халқ демократик партияси! Ниятинг — йўлдошинг бўлсин, дегимиз келади.

Янгийўл вино заводи республикамиздаги энг замонавий техника билан жиҳозланган, иқтисодий жиҳатдан бақувват корхоналардан бири. Бу корхона маҳсулотлари нафақат республикамиз ва Ҳамдўстлик мамлакатларида балки олис хорижда ҳам шуҳрат қозонган. Заводда йилига 30 минг тоннадан ортиқ узум қайта ишлаб чиқарилади.

СУРАТДА: Янгийўл вино заводи қуйиш цехида иш қизғин.

Ф. ҚУРБОНБОЕВ (ЎзА) олган сурат.

• *ХДП ҳаётидан*

МАДАНИЯТ МЕЗОНИ

Муқимий номидаги ўзбек Давлат мусиқали театрида Ўзбекистон ХДП Миллий истиқлол мафкурасига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Йиғилишни очган театр бошланғич партия ташкилоти котиби Исмат Одилов иштирокчиларга Миллий истиқлол мафкураси, унинг ҳаётдаги аҳамияти ҳақида тўхталиб, уни китобча ҳолида нашрдан чиқариш керак, деган таклифни киритди. Шунда, деди нотиқ, ҳар бир юртимиз фуқароси иқтисодий ислоҳотларни амалга ошириш, маънавиятимизни юксалтириш, қадриятларимизни, миллий анъаналаримизни ҳаётга татбиқ қилишда ундан дастуриламал сифатида фойдаланган бўларди.

Шунингдек, сўзга чиққан Ўзбекистон халқ артистлари С. Пўлатов, Н. Халилов, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар А. Салимов, Ф. Аҳмедов, изланувчан актёр Р. Мадиев ва бошқалар Миллий истиқлол мафкураси—маданият мезони эканлигини, юртбошимиз олиб бораётган ички ва ташқи сиёсатни санъат аҳли ҳам қўллаб-қувватлаб республикамизда кейинги пайтда Ўзбекистон ХДП обрў-эътибори ошиб бораётгани ҳақида гапирдилар. Бу партия сафини кенгайтиришда сира ҳам шошма-шошарликка йўл қўймаслик, эътиқоди пок кишилар билан тўлдириб бориш кераклигини улар уқтириб ўтдилар.

Фурсатдан фойдаланиб, шу театр санъаткорларини суҳбатга тортдик.

Фароғат РАҲМАТОВА, Ўзбекистон халқ артисти:

— Матбуотда эълон қилинган Миллий истиқлол мафкурасини ўқиб чиқдим. Халқ дилидаги жамики яхши фазилатлар ундан ўрин олган. Фақат ким қаерда бўлмасин ўз касбига нисбатан ҳурмат билан юқори савияда ишлаши керак. Муқимий театри жамоаси аҳли, албатта, саҳнадаги ҳаётида мафкурамиз илгари сурган ғояларни ўз санъатлари билан халққа тўғри етказаверадилар.

Ҳамид ТУХТАЕВ, театрнинг ёш, истеъдодли артисти:

— Бугун ўз хоҳиш истагим билан Ўзбекистон ХДП сафига ўтаётганимдан хурсандман. Албатта, партиянинг Низоми ва Дастури билан танишдик. Бундан ташқари Миллий истиқлол мафкурасининг ниҳоятда шу куни аҳамияти катта эканлигини яхши биламан. Юксак маънавият — миллий равнақимизнинг бош омили. Келинг, шундай экан, халқимизнинг маънавий камолотини кўтариш йўлида астойдил меҳнат қилайлик.

Шу куни Муқимий номидаги ўзбек Давлат мусиқали театрининг ёш талабчан санъаткорларидан Турғун Бекназаров, Ҳамид Тўхтаев, Бойир Холмирзаевлар партия сафига қабул қилинди. Шунингдек, яна икки санъаткор навбатдаги йиғилишда ХДП сафига кириш истакларини билдиришди.

Йиғилиш иштирокчилари янги-янги спектаклларни томошага қўйиш билан маънавиятимизни юксалтиришга ўз ҳиссаларини қўшишга аҳд қилдилар. Миллий истиқлол мафкурасидан келиб чиқадиган долзарб вазифаларни белгилаб олдилар.

Эркин ЭСИРГАДИЕВ, «Ўзбекистон овози» мухбири.

БУРЧ ВА МАСЪУЛИЯТ МУШТАРАКЛИГИ

Хўжалигимиз партия ташкилоти ҳисобида 128 нафар ХДП аъзоси бор. Партия аъзолари хўжалик ишлаб чиқаришининг муҳим бўғинларида ишлаб, бозор иқтисодиётига ўтишдаги қийинчиликларни енгиш масъулиятини кўпроқ ўз зиммаларига олаётир. Бу эса яхши самара бераётир.

Бултур хўжалик давлатга 3600 тонна пахта ва бошқа маҳсулотлар сотди. Ҳ. Эшов, Д. Саъдиев, Ш. Жумаев, Р. Зокиров, Ё. Нуруллаев сингари партия аъзолари бошлиқ участкаларда пахта ҳосилдорлиги 45—47 центнерга етди.

Даромадни кўпайтириш, яхши яшаш учун яхшироқ меҳнат қилиш ХДП аъзоларимизнинг кундалик шиорига айланган. Ҳозир деҳқон ернинг ҳақиқий хўжайини, чорвадор ферманинг эгаси. Унга «ақл» ўргатадиган замон эмас. Фақат улар ижтимоий ҳимояланиб турилса, бас! Президентимиз таъбири билан айтганда, ишлайман деган имкон излайди.

Жамоа хўжалиги бошқаруви раиси, ХДП аъзоси М. Садиров партия ташкилоти фаолиятини мудом қўллабқувватлайди. Ҳамкорлик мустаҳкамланишининг боиси ҳам шунда. Партия ташкилоти бошлаган ташаббус бошқарув, касаба уюшмаси, Ёшлар Иттифоқини ҳам бефарқ қолдирмайди. Ўтган беш ой ичида хўжаликда ўн икки километр қувур тортилиб, Маҳлиқози ва Узган қишлоқларидаги 425 хонадон табиий газдан баҳраманд бўлгани фикримизнинг далилидир. Газлаштириш қолган ўн бешта қишлоқда тез суръатлар билан давом эттирилмоқда.

Аҳолини тоза ичимлик сув билан таъминлаш ҳам бошланғич партия ташкилоти, унинг аъзолари бошлаган ташаббусидир. Сув қувурларини тезкорлик билан тортиш натижасида Жилвон, Жўйрабод, Калон, Чўлқорин қишлоқлари аҳолиси тоза сув ича бошладилар. Бундан ташқари, қурилиш, ободонлаштириш ишлари ҳам сусайгани йўқ.

Ишсизлик ҳамма ерда ҳам муаммо. Бунга нуқта қўйиш учун Наманган вилояти атласчилари билан ҳамкорликни йўлга қўйдик. Хўжаликда атлас тўқиш цехини ташкил этдик. Ҳозир цехда сержило атлас ишлаб чиқарилибгина қолмай, балки ўнлаб қиз-жувонлар иш билан таъминланди. Иқтисодий қийинчиликлар ҳукм сураётган бир даврда хўжаликда янги мактаб, икки қаватли болалар боғчаси, қирқ бешта мойжувоз, ғишт заводи қурилиб, фойдаланишга топширилди.

ХДП нуфузи ва обрўсининг ошиб бораётгани яна шунда кўринадики, унинг сафига киришга хайрихоҳлар тобора кўпаймоқда. Яқинда ўнга яқин ёшлар аризаси кўриб чиқилади. Биз қишлоғимизда ҳудудий партия ташкилотларини ҳам туздик. Уларда тарғиботташвиқот ишлари изчил давом этяпти. Миллий истиқлол мафкураси мақсади, ғояси ва аҳамияти халқ орасида кенг тушунтирилияпти. Буларнинг барчаси сафларимизнинг янада кенгайиб, мустаҳкамлана боришига хизмат қилиши шубҳасиздир.

Шавкат ТИЛЛАЕВ, Шофиркон туманидаги Ж. Сатторов номли жамоа хўжалиги бошланғич партия ташкилоти котиби.

• *Партия ахбороти*

ҚУЙИ ТАШКИЛОТЛАРГА АМАЛИЙ ЁРДАМ

Жиззах вилояти партия Кенгаши масъул ходимлари қуйи ташкилотлар билан алоқани янада яхшилаш, ички партиявий ишларни тағин ҳам такомиллаштириш ва интизомни мустаҳкамлаш мақсадида цех, ҳудудий, бошланғич партия ташкилотларига бевосита амалий ёрдам кўрсатишга киришдилар.

Шу мақсадда тузилган тадбирда Миллий истиқлол мафкурасини тарғиб этиш, Ўзбекистон Республикаси Олий мажлисига ўтказиладиган сайловларга тайёргарлик кўриш, партиянинг кадрларга оид сиёсатини амалга ошириш юзасидан йўлйўриқлар кўрсатишга, партия ташкилотларининг молиявий-хўжалик аҳволини яхшилашга кўмаклашиши назарда тутилган.

Вилоят партия Кенгашининг иккинчи котиби Қўчқор Сатторов етакчилигидаги гуруҳ шу кунгача Зафаробод, Пахтакор, Жиззах, Зарбдор туманлари ҳамда Жиззах шаҳрининг юзга яқин бошланғич партия ташкилотларида бўлиб, меҳнат жамоалари, ХДП аъзолари билан учрашувлар, суҳбатлар ўтказдилар. Туманлардаги хўжаликлар, корхоналар ва ташкилотлар раҳбарлари билан ҳамкорликни янада мустаҳкамлаш юзасидан маслаҳатлашиб олдилар. Бир қатор маҳаллалар ва қишлоқларда янгидан ҳудудий партия ташкилотлари тузишга кўмаклашдилар.

Айни бир пайтда гуруҳ аъзолари қуйи ташкилотларда 1993 йил якунига бағишлаб ўтказилаётган ҳисобот йиғилишларда ҳам иштирок этишаётир.

Бу хилдаги жонли мулоқотлар, мазмунли учрашувлар ва кўрсатилаётган амалий ёрдамлар фақат партия ташкилотларининг ишини ва фаолиятини яхшилашга хизмат қилиб қолмасдан партиянинг халқ ўртасидаги обрўсини юксалтиришга, омма билан муносабатини мустаҳкамлашга ҳам ёрдам беряпти.

Бахтиёр РИЗАЕВ, «Ўзбекистон овози» мухбири.

• Мустақиллик ғурури

Дунё тарихида ўзига хослиги, ғаройиб ҳодисотлар силсиласи яширинган масканлардан бири Шаҳрисабздир. Бу гўша — Ўзбекистонимизнинг яшил белбоғи. Воҳада энг кўркам ва гўзал шаҳар. Қадимий тарихга, улуғ маънавиятга, ўтмиш обидаларига бой кишвар. Шаҳрисабз деганда довруғи дунёни тутган Соҳибқирон Амир Темур нафаслари кезган шаҳар гавдаланади кўз ўнгимизда.

Халқ бағрига шамол тегди, оқ-қора ажратиб олинди. Ҳақиқатнинг кўзларини беркитган асорат гардини ҳурлик шамоли сидириб ташлади. Халқ ўз тақдирини ўзи ҳал қилаяпти. Ўз йўлбошчисини ўзи сайлаяпти. Президентимиз айтганларидек, ҳақиқат юзига тик қарайдиган раҳбарлар ўз ўрнини топмоқда. Улар қобилиятлари, имкониятларини савия ва раҳбарлик истеъдоди даражасида намоён қилишмоқда.

Шаҳрисабз шаҳар ҳокими, Ўзбекистон халқ ноиби Азимжон Зайнитдинов билан суҳбатимиз шаҳар ҳаётидаги ўзгаришлар, одамлар аҳволи, халқ ишонган раҳбарнинг фазилатлари қанақа бўлиши ҳақида борди.

ВАТАНДАН ТАШҚАРИДА ВАТАН ЙЎҚ

— Азимжон ака, республикамиз иқтисодиётидаги силжишлар, ислоҳотларнинг ижобий натижалар бериши учун вилоятлар ва туманларда ишлар жадаллашуви керак. Ҳар бир соҳани чуқур ўзлаштиришимиз зарур. Бу борада Шаҳрисабзда қандай ишлар амалга оширилмоқда?

— Аввало, ҳар бир киши — Ватан тимсоли. Биз ўзимизнинг тақдиримизни Ватан келажаги билан боғлашимиз зарур. Ҳаётга теран кўз билан қарашимиз, ўзимизни англаб улгуришимиз учун шу тушунчани ҳис қилиш кифоя. Ватандан ташқарида Ватан бўлмагани каби халқ ва миллат туйғусини туймасликдан кўра даҳшат ва гумроҳлик ҳам йўқ. Она-диёримизнинг қуёшли кунлари, тоза ва мусаффо тонглари ҳурмати биз Ватанни алқисак, ҳеч бир қийинчилик бизни енголмайди, йиқолмайди.

Сиз берган саволга келсак, Ватаннинг бир бўлаги, томир-томирига туташиб кетган кишиларда инсонийликнинг улуғ хислатларини кўриш мумкин. Республикамиз иқтисодий тараққиётига кўпроқ ҳисса қўшиш йўлида бизнинг Шаҳрисабз меҳнаткашлари ҳам фидойилик қилишмоқда. Кишиларимиз кайфиятида шаклланиб бораётган ўзлигини англаш тушунчаси юрт истиқлолини кўз қорачиғидай асрашга ҳаракат қилишаётгани катта туйғу... Халқ турмушини яхшилашга мадад бериш, шаҳримиз кўркига кўрк қўшишга масъул раҳбардан тортиб, яратиш ишқи билан меҳнат қилаётган ишчига қадар ўзини шу жой тақдирига жавобгар деб билмоғи керак.

Амалий ишларга келсак, халқимиз оғирини енгил қилиш, яъни йўловчилар шароитини яхшилаш ишлари кўнгилдагидай. Шаҳрисабз билан Ҳисорак сув омбори оралиғида автобус қатнаяпти. Мироқига газ ўтказилди. Йўллар таъмирланди ва 20 километрли янги йўл очилди. Шаҳар раҳбарияти саъй-ҳаракатлари билан Шаҳрисабз туманига қарашли хўжаликлардан 100 гектарча ер олинди, саноат шаҳри аҳлига фойдаланишга берилди. Икки хўжаликда иккитадан мактаб қурилиши бошланди. Ҳар бир хонадоннинг тўқлиги, турмуш-тирикчилиги яхшиланиши, фуқароларнинг осойишталиги юрт ва миллат фаровонлигига кафолатдир.

— Инсон руҳан тетик, маънавий жиҳатдан камолотга етмас экан, унинг юрагида яратувчилик ҳисси тўла бўлмайди. Худди шу жабҳада юрт тараққиётида унинг фуқароси фаол инсон бўлгандагина ижобий ўзгаришлар сезилади. Бугун шаҳрисабзликлар мана шу тушунчаларни қандай англашади?

— Аввало, инсоннинг руҳи тетик, боқиши тик, дунёқараши кенг бўлмоғи керак. Тўғри, биз одамларимизнинг юрагига келажакка умид, эртанги кунга нисбатан муҳаббат туйғуларини жойлаштиришимиз керак. Ишонинг, ҳали ҳаммаси яхши бўлади. Бу арзимас қийинчиликлар ортда қолади. Ҳеч бир улуғ ишни амалга ошириш осонликча рўёбга чиқмаган.

Ахир, мустақиллик тушунчаси озмунча маънони сингдирганми ўзида?! Биз истиқлолни англай олмасак, тўла маънода шу туйғудан ғурурланмасак, биз ўзимиз, ўз меҳнатимиз қадрини ҳам билмаймиз.

Имоним комил, ҳар бир шаҳрисабзлик юрагида ўз меҳнати самарасини ҳис қилиб ғурурланиш туйғуси илдиз отган. Бизнинг меҳнаткашларимиз келажак учун, эртанги авлод учун бажараётган юмушлар мустақиллик пойдеворига қўйиладиган олтин ғиштлардир. Зеро, келажак бугундан бошланади.

— Кишиларимизнинг ҳалол меҳнатларини назардан четда қолдирмаслик керак. Яъни, ҳар қайси фуқаронинг меҳнати ўз баҳосини топиши шарт. Бу билан ўша кишининг қадри юксалади. Шундаймасми?

— Тўғри, раҳбариятнинг бугун халқдан айрим яшаши мумкин эмас. Осмони тинч ва осуда бўлиши, озод Ватанимиз куч-қудратини дунёга кўрсатиш учун ҳар биримиз жон фидо этмоққа шай туришимиз, қийинчиликлардан чўчимаслигимиз зарур. Ватаннинг катта-ю кичиги, кекса-ю ёши, раҳбари ёки оддий ишчисининг Ватан олдидаги бурчи бир хилдир. Биз ҳаммамиз бир Ватаннинг фуқароларимиз. Ўзбекистон байроғининг дунёдаги ўнлаб давлатларда ҳилпираб туриши ўзбекнинг қаддини тоғ этади, кўнглида ифтихор ҳиссини оширади.

Шаҳрисабз шаҳар ҳокимлиги оддий меҳнаткашларга маънавий мадад бериш, моддий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, уларнинг унумли меҳнатларини рағбатлантиришни ўзининг асосий юмуши деб билади. Бизда ҳеч ким эътибордан четда эмас.

Катта оилалар, боқувчиси бетоб ёхуд бошқа сабабларга кўра яшаш тарзи мушкуллашган хонадонларга шанбаликлар, турли ташкилотлар ҳисобидан жамғарилган пуллардан хайриялар инъом этилмоқда. Яқинда 700 хонадонга 30 тонна пишиқ ғишт тарқатилди. Кам таъминланган оилаларга зарур моллар ажратилмоқда. Шу ўринда меҳнатнинг қадри юксалиб бораётганини тортинмай айтаверишим мумкин. Яқинда йигирмага яқин оиланинг шарт-шароитини ҳисобга олиб, навбатдан ташқари уй бердик. Қурилиш ишлари ҳам тез суръатлар билан кетаяпти.

— Ноиб ва ҳоким сифатида қайси режалар сизни безовта қиляпти?

— Шаҳарда қурилиш ишларига янада жиддий эътибор қаратиш лозим. Имкон даражасида шарқона кўринишдаги иморат-иншоотлар бунёд этишни режалаштираяпмиз. Улуғ боболаримиз қолдирган улкан обидаларни тўлиқ таъмирдан чиқараяпмиз. Насиб этса, Шаҳрисабз саноати янада юксалган, фаровон бир шаҳарга айланиши учун шаҳар раҳбарлари ўз қўлларидан келган ҳаракатни қилишади. Бу ишлар рўёбга чиқишида шаҳар зиёлилари, раҳбарлар, оддий меҳнаткаш инсонларга суянамиз.

Очиқ айтаманки, ҳамма иш жойида бўлади. 70 минг аҳолиси бўлган, 11 та саноат корхонаси муттасил ишлаб турган Шаҳрисабзнинг ҳали имкониятлари чексиз. Кўзланган мақсадларга эришсак, улуғ боболаримизнинг ҳам руҳи шод бўлади.

Санобар НИЗОМХОН қизи,

• Мулоҳаза учун мавзу

ИШЧИ КУЧИ ЕТАРЛИ, ХОМ АШЁ-ЧИ?

Қўқондаги суперфосфат заводида қўшма корхона очиладиган бўлди. Янги корхона «Сельхозмаш» концерни ҳамда «Мерседес-бенц» корпорациясининг «Хайгель» фирмаси ўзаро келишиб, юк машиналари учун прицеплар тайёрлашни режалаштирди. Қўшма корхона ишга тушгач, йилига 1,5 мингта прицеп ишлаб чиқариш мумкин бўлади.

Ҳақиқатан ҳам хушхабар бу. Лекин дўппини осмонга отишдан олдин бироз мулоҳаза қилишга тўғри келади. Бундай дейишимнинг боиси бор. Президентимиз Ислом Каримов йиғилишлардан бирида «Чет эл сармояси иштирокида қўшма корхона очмаган бирорта ташкилот қолмасин», дея таъкидлагани ҳам бежиз эмас.

Назаримда, қўшма корхоналарни ҳам фойда-зарарини обдон ҳисоб-китоб қилиб, кейин очиш керак. Мен буни нимага асосланиб айтяпман? Худди ўша Қўқон шаҳрининг ўзида кимё заводи бўлар эди. «Ичимлик сувни булғаяпти бу ташкилот чиқитлари», дея анча шов-шув кўтаришди. Натижада завод фаолияти тўхтатилди. Унинг қурилишига анчагина маблағ сарфланган эди. Нима қилиш керак? Кўпгина таклифлар тушди. Бу улкан корхона ўрнида қолиш, қурилиш материаллари ишлаб чиқарадиган заводлар ва «Дўстлик-М» Ўзбекистон—Хитой қўшма корхонаси очишга қарор қилинди.

Бу қўшма корхонага катта умидлар боғланганди. Ташкил топганига атиги икки йил бўлишига қарамай, бу ерда аҳоли эҳтиёжини қондирадиган бежирим маҳсулотлар ишлаб чиқарила бошланди.

— Биз кўпроқ маҳсулот ишлаб чиқаришимиз мумкин эди, — дейди қўшма корхона директори Мансур Муҳаммаджонов. — Хитой томонидан келтирилган дастгоҳлар юқори унум билан ишлайди. Афсуски, хом ашё муаммоси бизни қийнаб қўйяпти. Шу боисдан корхона тўла қувват билан ишламаяпти.

Бу мисолни бежиз эслатмадим. «Дўстлик-М» қўшма корхонаси учун хом ашё Хитойдан келтирилади. Шу боис қийинчиликлар туғилмоқда. Қўшма корхонанинг тўхтаб қолиш хавфи бор. Хўш, суперфосфат заводида ташкил қилинаётган корхона-чи? Прицеплар ишлаб чиқариш учун хом ашё, яъни металлни қаердан оламиз? Бундан кўра ўзимизнинг маҳаллий хом ашёдан тайёр маҳсулот ишлаб чиқариш ҳақида бош қотирсак бўлмайдими? Қўшма корхоналар техник-иқтисодий жиҳатдан пухта мулоҳаза этилгач, очилиши керак. Шундагина сарф этилган маблағлар ўз самарасини бериши тайин.

Шавкат ИСРОИЛОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

• Президент фармони—эл дармони

АРМОНЛАР УШАЛМОҚДА

Кулол мундидан сув ичади. Бу ибора, айниқса, бухороликлар учун айтилган гўё. Чунки, бундан 32 йил муқаддам Бухоро гази Уралгача олиб кетилганди. Мустақиллик шабадаси эсгач, вилоят қишлоқлари аҳолиси газдан баҳраманд бўла бошладилар.

Бугунги кунга келиб вилоятда Президентимизнинг аҳолини табиий газ ва ичимлик сув билан таъминлаш тўғрисидаги Фармони собитқадамлик билан бажариляпти. Айниқса, Вобкент туманида бу борада амалга оширилаётган ишлар қувончлидир.

— Асрий армонларимиз ушалмоқда, юртбошимизга раҳмат, — дейишди «зангори олов»дан баҳраманд бўлган «Пахтакор» жамоа хўжалигининг «Гулистон» қўрғончаси аҳли, — энди қишга ғўза поя ғарамлаш, кўмир излаш ташвишидан ҳоли бўлдик.

— Бултур туманимизда қарийб 13,6 километр газ қувурлари тортилди, — дейди газлаштириш идораси бошлиғи С. Муҳиддинов. — Ҳозирги кунда газ қувурлари узунлиги 187 километрни ташкил этаяпти. 3092 хонадон, кўплаб ташкилот, корхона, муассасалар табиий газдан фойдаланишяпти.

Қишлоқларни газлаштиришда хўжаликлар асосан пахтачиликдан келган даромаддан фойдаланишмоқда. Натижада қисқа муддат ичида ал Бухорий номли, Даврон Бобоқулов номли, Охунбобоев номли, Рўзи Ҳусненов номли, «Пахтакор» жамоа хўжаликларидаги 16 та қишлоқ ёппасига газлаштирилди. Бунда 3-кўчма механизациялашган жамлама «Сантехмонтаж»нинг вилоят бўлими, «Наврўз» кичик корхонаси жамоаларининг меҳнати, айниқса салмоқли бўлаётир.

Жорий йилда туманда газлаштиришни давом эттиришнинг аниқ режалари тузилган: 10 километр юқори босимли, 40 километр ўрта ва паст босимли газ қувурлари тортилади. Айни кунларда Ином Наимов номли, Хайрулла Камолов, Қаюм Муртазоев номли, «Нурафшон», Мурод Жўрабоев номли жамоа хўжаликларида газлаштириш қизғин давом этаяпти.

Туман газлаштириш идораси жамоаси фойдаланишга қабул қилиб олинган трас салар, хонадонлардаги газ асбоб-ускуналаридан фойдаланиш борасида аҳоли ўртасида кенг кўламда тушунтириш ишларини олиб бораяпти. Ибодулла Тиллаев, Мурод Тешаев, Ҳалим Раҳматов, Тоҳир Мирзаев, Зубайд Ҳайдаров, Жамол Носиров сингари усталар бу борада ўрнак бўлишмоқда.

Даврон БАҲРОНОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

ФЕРМАДА НАВБАТЧИ ТУРАДИ

Қишнинг бунчалик қаттиқ келишини бобо чорвадорларимиз ҳам эслашолмайди. Қорақалпоғистон Республикаси қоракўлчилик хўжаликларида шу кеча-кундузда салкам 350 минг бош қўй ва совлиқни қишловдан соғлом олиб чиқиш алоҳида назоратга олинди.

Шу ҳақда Қорақалпоғистон Республикаси Қоракўлчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси бошлиғи, Ўзбекистон ХДП аъзоси С. Ўтабоев қуйидагича ҳикоя қилади:

— Бу йилги чорва қишлови аввалги йилларга сира ҳам ўхшамайди. Яйловлардаги қорларнинг қалинлиги 35—40 сантиметрдан ошди. Транспорт юролмай қолди. Қўй-совлиқлар қўралардан, бостирмалардан чиқолмаяпти. Хўжаликлардаги қўйларнинг 75—80 фоизи Қизилқум ичкарисидаги яйловларда, фермаларда боқилаётганди. Шу қўйларга узлуксиз ем-хашак етказиб беришни таъминлашда Қорақалпоғистон Республикаси Олий Кенгаши ва Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши барча тадбирларни ишга солмоқда. Ҳар бир хўжаликка қўшимча транспорт воситалари, эҳтиёт қисмлар, ёнилғи-мойлаш материаллари, чорвадорларга озиқ-овқат, кийим-кечаклар етказиб беришда ёрдам кўрсатиляпти. Озуқа учун 6400 тонна қўшимча аралаш озуқа ажратиб берилди. Қоракўлчилик бўлимлари ва фермаларда қўйларнинг аҳволини назорат қилиб борадиган навбатчилар гуруҳлари ишлаб турибди. Унинг таркибида зоотехниклар, ветеринария врачлари, туман ва хўжалик фаоллари, мутахассислар бор.

Қалин қорлар, 24—27 даража совуқ бўлишига қарамасдан Ёнбошқалъа, «Буханмерей», Димитрий номли, «Мулк» ижара хўжалиги жамоалари чорвани қишдан беталафот олиб чиқишга ҳаракат қилишяпти. Х. Ережепов, К. Елеов, И. Ибраев, А. Туркменбаев, С. Қўшмуротов, У. Дуйшеев, К. Кенжабоев, И. Ирискелдиев каби чўпонлар ўзларига бириктилган 550—600 совлиқни қишдан соғлом олиб чиқиш учун парваришга куч беришмоқда. Кунда уч маҳал — режада белгиланган миқдорда ем-хашак берилянти.

Чорвачиликдаги аҳвол биринчи навбатда туман марказидан 150—170 километр олисга жойлашган яйловларда, фермаларда қийин кечмоқда. Қўйларга, йилқиларга ем-хашак етказиб беришда ҳамма ерда юра оладиган транспортларга, эҳтиёт қисмларга, ёнилғи-мойлаш материалларига, аралаш озуқага эҳтиёж ортди. Шошилинч равишда амалий ёрдам зарур.

Шу масалада Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Қоракўлчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси раҳбарлари яқиндан ёрдам кўрсатадилар, деб умид қиламиз.

Рейимбой ЕШИМБЕТОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

• Ҳамкорлик робиталари

МИСР ДИЁРИДА

Мамлакатимиз диний арбобларидан бир гуруҳи Миср Араб Республикасида бўлди. Биз Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Диний ишлар қўмитаси раиси Ғанижон Абдуллаевдан сафар таассуротлари ҳақида сўзлаб беришни сўрадик.

— Маълумки, мустақил республикамизнинг халқаро майдондаги обрў-эътибори кун сайин ортиб бормоқда. Хорижий давлатлардан кўпи Ўзбекистон билан ҳамкорлик қила бошлади. Улар орасида Миср Араб Республикаси ҳам бор. Бу мамлакат раҳбарияти давлатимиз мустақиллигини биринчилардан бўлиб тан олган ва истиқлол билан қутлаган эди.

Ўтган йили Миср Араб Республикаси Вақфлар ва диний ишлар вазири муҳтарам Муҳаммад Али Маҳжуб Ҳазрати Баҳоуддин юбилейи муносабати билан юртимизда меҳмон бўлди. Ўшанда ул жаноб бизни мамлакатига таклиф этди. Ана шу таклифга биноан мен, Мовароуннаҳр мусулмонлари идораси раиси муфти Мухторжон Абдуллоҳ Ал-Бухорий ва Самарқанддаги ал-Бухорий жоме масжиди имом-хатиби Усмонжон Алимовдан иборат ҳайъат Мисрга сафар қилдик. Бизни бу давлат раҳбарияти катта ҳурмат-эҳтиром билан кутиб олди. Миср Араб Республикаси Президенти Муҳаммад Ҳусни Муборак қабул қилди. Суҳбат чоғида биздаги диний ишларнинг аҳволи билан қизиқди. Мустақилликка эришганимиздан кейин Ўзбекистонда 5 минг жоме масжиди рўйхатга олинганини, қишлоқларимизда катта-кичик масжидлар ишлаб турганини, баъзи масжидларимиз қошида диний мактаблар ташкил этилганини, қисқа муддатда ўнлаб мадрасалар очилганини ва, ниҳоят, диндорларнинг ҳақ-ҳуқуқлари қонун билан мустаҳкамлаб берилганини батафсил сўзладик.

Сизнинг юртингизга бутун ислом дунёсининг ҳаваси келади, чунки у заминда ислом мафкурасини тараққий эттирган имом Бухорий, имом Термизий сингари мусулмон оламининг буюк алломалари таваллуд топган, деди Ҳусни Муборак. Мамлакатимизга беҳаду бисёр ҳурмати борлигини баён қилди. Миср ва Марказий Осиё халқларида динга муносабатда муштараклик бор. Бу ҳар иккала минтақа халқлари ҳам диннинг мўътадил шаклига амал қилишида намоён бўлади. Миср Президенти суҳбат давомида Тошкентда ислом дорилфунуни очиш, Бухорода ислом маданияти маркази ташкил этиш йўлида унинг давлати кўмак беришга тайёр эканини маълум қилди.

Мен шу ўринда яна бир гапни айтай. Яқинда Масков радиосидан ғирт бўҳтондан иборат бир гапни эшитиб қолдим. Гўё, Ўзбекистондаги Диний ишлар қўмитаси диндорларнинг фаолиятини чеклаб туриш мақсадида тузилганмиш. Ахир, бу гап қайси ҳақиқатга тўғри келади? Бизнинг қўмитамиз, аксинча, ҳар доим диндорларга қонуний ҳуқуқлардан фойдаланишларида кўмакдош, камарбаста бўлиб келяпти-ку! Кейинги бир йилнинг ўзида юртимизда ўтказилган анжуманлар — Аҳмад Яссавий, Ҳазрати Баҳоуддин маросимлари, имом Бухорий меросига бағишланган халқаро анжуман, ватандошларимизнинг ҳаж ва умра сафарларига эмин-эркин бориб-келаётгани — барчаси бизда динга эркин эътиқод қилиш имкониятлари тўла яратилганидан далолат бермайдими? Менимча, биздаги осойишталик, турли дин ва мазҳабга мансуб фуқароларнинг тинч-тотув яшаётгани кимларгадур хуш келмаяпти. Улар Президентимизнинг одилона сиёсатини кўролмаётир. Аммо бундай ичиқоралик билан узоққа бориб бўлмайди. Туҳматчилар охир-оқибат шарманда бўлади. Чунки Қуръони Каримда бўҳтон ва туҳмат қилувчилар қаттиқ қораланган.

М. БОЗОРОВ,
ЎзА мухбири.

БУХОРО ВИЛОЯТИ. Вобкент районида мўъжаз ва кичик корхоналар ташкил этишга алоҳида эътибор беріляпти. Маҳаллий саноат комбинати ташаббуси билан яқинда бу ерда бир неча мўъжаз цехлар ташкил этилди. Жумладан атлас тўқув цехи қисқа муддат ичида халқ учун зарур бўлган истеъмол буюмлари ишлаб чиқаришни йўлга қўйди. Цехда ҳозир Марғилон атласидан қолишмайдиган газламалар тайёрланяпти.

СУРАТДА: цех илғор тикувчиси Шаҳло Собирова. У тўқиган хон атласлар харидорларга маъқул келяпти.

Ҳ. ҚУРБОНОВ олган сурат.

янгиликлар воқеалар хабарлар

„Биз ким, мулки Турон...“

АСҚАР АКАЕВНИНГ УЧ КАРРА ҒАЛАБАСИ

БИШКЕК. Дастлабки маълумотларга қараганда, Қирғизистон Президенти Асқар Акаев бўлиб ўтган референдумда тўлиқ ғалабага эришди.

Референдумда овоз беришга ҳақли бўлган сайловчиларнинг 94 фоизи қатнашди. Умуман сайловчиларнинг 96 фоизи Президентга тўлиқ ишонч билдирдилар. Кўпгина бюллетенларда қуйидаги қўшимча ёзувлар ҳам битилган: «Баракалла», «Миннатдормиз», «Қирғизистонда ҳаммага ҳам ишониб бўлмайди». Шундай қилиб учинчи марта Президентлик лавозимига сайланган Асқар Акаевга бутун мамлакатни янада фаровонлаштириш мақсадида ислоҳотларни тўла-тўкис амалга ошириш борасида қулай имконият яратилди.

НАЗАРБОЕВ АҚШ ПРЕЗИДЕНТИ КЛИНТОН БИЛАН УЧРАШАДИ

—АЛМАТИ. Мамлакат оммавий ахборот воситаларининг берган хабарларига қараганда, Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоевнинг Америка Қўшма Штатларига давлат сафари бошланиш арафасида.

Қозоғистон раҳбари АҚШ Президенти Клинтон билан учрашиб, ҳар икки мамлакат ўртасида олиб бориладиган иқтисодий ва сиёсий алоқалар ўрнатиш тўғрисида музокаралар олиб боради.

ТУРКМАНБОШИ НОБЕЛ МУКОФОТИГА НОМЗОД

АШГАБАТ. Туркманистонда ёзувчилар уюшмалари халқаро ҳамжамияти ташаббуси билан Нобел тинчлик мукофотини олиш учун кўрсатилган Сапармурод Ниёзов номзодини қўллаб-қувватлаш кенгайиб бормоқда.

Туркманистоннинг жамоат ташкилотлари, республиканинг меҳнат жамоалари номзод кўрсатилишини қизғин маъқулламоқдалар. Миллий раҳбарнинг шахсий фазилатларини, унинг тинчлик ва барқарорликни ривожлантиришга қўшган ижобий ҳиссасини тан олган ҳолда бир қатор таниқли адиблар ва жамоат арбоблари Туркманбоши номзодини бу юксак мукофотни олиш учун тавсия этганлар. Улар орасида Мустай Карим, Василий Карпов, Эдуардас Межелайтис, Расул Ҳамзатов, Сергей Михалков, Юрий Бондарев, космонавт Георгий Береговой, кинорежиссёр Ролан Биков, шахматчи Анатолий Карпов бор.

АКАДЕМИЯ ШАРҚҚА ОДИМЛАМОҚДА

БИШКЕК. Ўшда Республика Миллий Фанлар академиясининг Жанубий Қирғизистон бўлими очилиши маросими бўлиб ўтди. Миллий академиянинг мурғак фарзанди вилоят собиқ партия қўмитасининг сиёсий маориф уйи биносида жойлашди.

Бу иморатнинг бўшаб ётган катта ва кичик мажлислар заллари ва қўша-қўша хоналари, кенг ва ёруғ кўргазмалар зали академикларнинг гапига қараганда жуда етарлидир.

Миллий академиянинг янги бўлими — булар бир қатор илмий-тадқиқот институтлари, лабораториялар тармоғи, қатор устахоналар ва база корхоналаридан иборат. Жанубий қирғизистонлик олимларнинг иш режаларида даставвал қазилма бойликларига сероб бўлган бу минтақада муҳим амалий кашфиётлар билан боғлиқ мавзулар бор.

Ўш шаҳрида Фанлар академиясининг янги бўлими очилиши чоғида Қирғизистон Президенти Асқар Акаев қатнашди.

ЭМОМАЛИ РАҲМОНОВНИНГ ТАШҚАРИДАГИ ВАТАНДОШЛАРИГА МУРОЖААТИ

ДУШАНБЕ. Мамлакат пойтахтида Тожикистон давлатининг раҳбари Эмомали Раҳмоновнинг Тожикистон ташқарисидаги ватандошларига мурожаати тарқатилди.

Бу мактубда қуйидаги сўзларни ўқиш мумкин: «Хорижий эллардаги ватандошларимиз, сизлар Тожикистоннинг сиёсий ва иқтисодий ҳаётида бундан буён фаол қатнашувингизга ишонамиз. Тожикистон раҳбарияти сизларнинг қайтиб келишингиз учун барча шарт-шароитларни яратишга тайёр». Мурожаатда бугунги кунда Тожикистон вазиятни барқарорлаштириш йўлидан бормоқда ва бундай пайтда Тожикистоннинг ҳар бир муносиб фарзанди қадимий ўлканинг гуллаб-яшнашида ўзининг муносиб ҳиссасини қўшмоғи лозимдир, дейилади. Бир неча ойдан буён сиёсий кучлар билан самарали музокаралар олиб борилмоқда, барча тожик оналарининг эзгу мақсади вазиятни барқарорлаштиришдан иборат. Тарих тожик халқига яна бир имконият бермоқдаки, қадимий халқимизнинг тақдирига муносиб ҳисса қўшишда баҳамжиҳат бўлмоғимиз даркор.

Мурожаат ниҳоясида бундай дейилади: «Тожикларнинг битта ягона Ватани бор, ҳаммамизнинг вазифамиз ана шу Ватаннинг қадрига етиш, уни ардоқлаш ва тараққиёт ила гуллатишдан иборат. Сизларни сабрсизлик билан кутамиз».

ТУРКМАНИСТОН ХАЛҚАРО ТЕННИС ФЕДЕРАЦИЯСИ АЪЗОСИ

АШГАБАТ. Туркманистон Халқаро теннис федерациясига аъзоликка қабул қилинди.

Бу воқеа Канаданинг Ванкувер шаҳрида федерациянинг навбатдаги мажлисида содир бўлди. Эндиликда туркман теннисчилари халқаро мусобақаларда тенг ҳуқуқли қатнашиш имкониятига эга бўлдилар.

(Марказий Осиё ахборот агентликлари ва рўзномаларидан олинди).

янгиликлар воқеалар хабарлар

• ЎЗБЕК ФЕЪЛИ

ҲОЖИНИНГ ҲИММАТИ

Дунёда савоб ишнинг, эзгуликнинг кўриниши турлича бўлади. Биров ариқ қазиб сув келтирса, бошқа бир одам йўл қуради. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, Беруний номидаги республика давлат мукофоти соҳиби, филология фанлари доктори, профессор Исматулла ҳожи Абдуллаев ҳам ҳаётини савоб ишларга бағишлаган инсонлардан. Домланинг охирги эзгу иши ҳақида суҳбатимиз давомида хабардор бўласиз. Аввало у киши билан газетхонларимизни яқиндан таништирсак.

— Икки оғиз таржиман ҳолингиздан айтиб берсангиз...

— Мен ҳаётим мобайнида кўп қийинчиликлар кўрдим. Лекин босиб ўтган йўлимдан розиман. Негаки, қаерда қай ҳолатда яшамай кўнглимда фақат тўғриликни ўйладим. Шунинг учун ҳам яратган Эгам мени ёрлақади. Наманганда туғилдим. Мактабни битирганимда айни иккинчи жаҳон уруши давом этарди. Мен ҳам бошқалар қатори ўқишга боргим келар, лекин турмуш қийинчиликлари имкон бермасди. Аввал ўн ойлик курсни, кейинчалик икки йиллик Наманган кечки ўқитувчилар институтини битирдим. 1946 йилгача мактабда муаллимлик қилдим. Шундан сўнг Ўрта Осиё университетининг шарқ факультетига ўқишга кирдим.

— Бу соҳага қандай қизиқиб қолдингиз?

— Эски ёзувга болалигимдан қизиққанман. Абдубанноп Абдураҳмонов деган домладан таълим олгандим. Хуллас, 17—18 ёшда эскича китобларни қийналмай ўқирдим. Олий маълумот олгач, Наманган педбилим юртида беш йил ишладим. Кейин Ленинград университетининг шарқ факультети қошида аспирантурага кирдим. Виктор Беляев деган профессор менга устозлик қилди. 1961 йилдан Ўзбекистон Фанлар академияси шарқшунослик институтида кичик илмий ходимликдан иш бошладим. Сўнгра «Бухорода араб тилидаги шеърият» (X аср) мавзуида номзодлик диссертациясини ҳимоя қилдим. Ўн олти йилдан сўнг Москвада докторлик ишини ёқладим. «Йатимад ад-даҳр» («Замонасининг дурдонаси») тазкираси Ўрта Осиё ва Хуросон халқлари араб тилидаги шеъриятининг манбаи» деган мавзу тадқиқотим мазмуни бўлди.

— Шунча йил Тошкентда яшаб, ижод қилдингиз. Энди Наманганни ихтиёр этганингизни қандай изоҳлаш мумкин? Еки туғилган жой тортадими?

— Мени Наманганга олиб кетишди, дейишим мумкин. Қачонлардир худобехабар бир одам «Сен нега уйингда диний тадбир ўтказдинг?» деб дағдаға қилганида юртимни тарк этгандим. Энди эса «Сизнинг билимингиз, ҳаётий тажрибангиз ёшларимиз учун зарур» деб қадрдон заминга таклиф этишди. Мен бу лутфу карамга, ҳурмат-эҳтиромга жавобан 1937 йилдан то 1993 йилгача тўплаган шахсий кутубхонамни Наманган давлат университетига ҳадя қилдим. Бу икки мингга яқин ноёб китоб, демакдир. Агар шунча китоб уйимда турганида ўзим, бир неча шогирдларим фойдаланган бўлардик. Энди эса бу хазинадан нафақат Наманган вилояти, бутун Фарғона водийси мутахассислари, китобхонлари баҳраманд.

— Ҳадя этган китобларингиз ичида энг ноёбларини санаб ўтсангиз.

— Майли. Энг муҳимларини айтиб берай. Ноёб китоблар ичида араб тилида Ибн Касирнинг Қуръонга ёзган машҳур тафсири, Ҳусайн Воиз Кошифийнинг «Тафсири Ҳусайний» деган машҳур китобининг Қозон босмаси (татар тилида), Имом Бухорийнинг тўрт жилдлик тўла ҳадислар тўплами, Ас-Саййид Соиқнинг «Фиқ иссунна» номли ислом қонуншунослигига оид асари, арабча Байрутда босилган «ал-Мунжид» деган изоҳли луғат, Тунисда нашр этилган «Қомус ал-жадид» изоҳли луғати ва бошқа бир қанча китоблар мавжуд. Машҳур тарихчи, тилшунос ва адиб Абу Мансур Саолибийнинг (961—1037) Ўрта Осиё ва умуман Шарқ мусулмон халқлари адабиётига оид тўрт жилдлик «Йатимат ад-даҳр фи маҳосини аҳл-ил-аср» («Аср аҳлининг фозиллари ҳақида замонасининг дурдонаси») номли машҳур тазкираси. Бу асар Хуросон ва Моварооуннаҳр халқ араб тилидаги шеърияти намуналаридан иборат ягона манба ҳисобланади. Китобнинг тўртинчи қисмини мен ўзбек тилига таржима қилдим. У 1976 йили «Фан» нашриётида чоп этилди. Саолибийнинг «ал-Муҳозарат ва-т-жамсил» номли Мисрда босилган араб тилидаги йирик асари ҳам кутубхонада мавжуд. Қадимги ва ҳозирги замон араб ва Эрон шоирларининг асарлари асл нусхалари кутубхонадан жой олган: Фирдавсий «Шоҳнома»сининг бир неча жилдлари, Шайх Саъдий, Хожа Ҳофиз, Алишер Навоий, Ҳусайн Бойқаро, Мирзо Бедил каби шоирлар девонларининг асл араб хатидаги нусхалари шулар жумласидандир. Араб ва форс тилларида ёзилган бир қанча нодир асарларнинг микрофильмлари ва фото нусхалари ҳам кутубхонага ҳадя этилган.

Ислом Шарқи халқлари тарихи, адабиёти, тили ва умуман, маданиятига оид рус тилида нашр этилган жуда кўп илмий тадқиқотлар, таржималар ҳам бор: профессор Гиргаснинг 1881 йили Қозонда босилган «Словарь к «Арабской хрестоматии» и «Корану» номли нодир луғати, академик В. В. Бартольднинг 10 жилдлик тўла асарлар тўплами, академик И. Ю. Крачковскийнинг олти жилдлик «Танланган асарлари», Е. Э. Бертельс, Е. А. Беляев, В. И. Беляев; И. С. Брагинский каби машҳур шарқшуносларнинг асарларини кўрсатиш мумкин.

Қимматли ва нодир асарлардан Тошкентда 1950 — 1990 йиллар орасида рус тилида чоп этилган II жилдлик «Собрание восточних рукописей АН УзССР» фихристини алоҳида қайд этиш мумкин. Бу фихрист (каталог)-ларда Ўзбекистон ФА Шарқшунослик институти хазинасида сақланаётган қўлёзмалардан 10.000 га яқини тавсиф этилган. Бу камёб асар жаҳоншумул аҳамиятга эга бўлиб, ундан дунё шарқшунослари истифода этиб келмоқдалар.

Бизнинг кутубхонада араб, форс ва бошқа шарқ тилларидан рус ва ўзбек тилларига таржима қилиниб, чоп этилган бадиий адабиёт намуналари ҳам жуда кўп. Ўзбек адабиёти тарихига оид араб хатидаги жуда кўп асарлар, уларнинг ҳозирги ўзбек имлосидаги нусхалари, Навоийнинг 15 жилдлик асарлар тўплами, ҳозирги замон ёзувчиларининг тўпламлари ҳам мавжуд. Ўзбек қомусининг 14 жилдлиги, тожик энциклопедиясининг 8 жилдлик тўла нусхалари бор. Сизга Абдулла Қаҳҳорнинг «Сароб» романининг 1937 йилда лотин ёзувида чоп этилган нусхаси керакми? Марҳамат, биздан топишингиз мумкин. Булардан ташқари, кутубхонада Ибн Сино, Беруний, Форобий, асарларининг ўзбек — рус тилларидаги тўла нашри бор. Диний адабиётлар, ҳадисшунослик бўйича битиклар мавжуд. Камина шу тариқа водийда Шарқшунослик маркази яратишга аҳд қилдим.

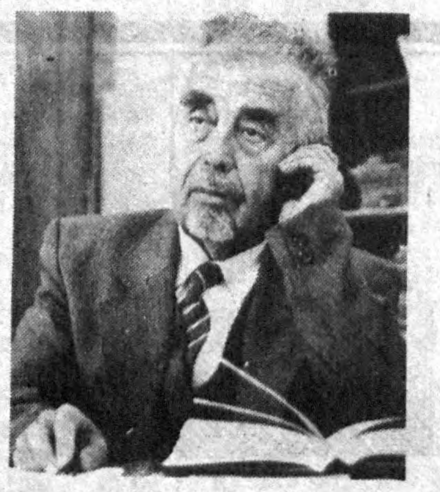

— Фарғона водийсида шундай муҳит яратганингиз яхши иш бўлибди. Мумкин бўлса, айтингчи, ҳозирги пайтда шарқшуносликка муносабат Сизни қониқтирадими?

— Бир қарашда бу соҳага эътибор кучайгандай. Қадриятларимиз тикланмоқда, қадимий қўлёзмалар «тилга киряпти». ТошДУдан Шарқшунослик институти ажраб чиқди. Лекин бу даргоҳни битираётган ёшларимиз орасида қилни қирқ ёрувчи мутахассислардан кўра кўпроқ таржимонлар етишиб чиқаяпти. Ахир, машҳур йирик шарқшунослар ўтиб кетаяпти. Ҳаётлари ҳам кексайиб қолишди. Уларнинг ўрнини босадиган шарқшуносларимиз етарлими? Менимча, ҳозир эътиборни халқимизнинг бой миллий маданиятини биладиган, уни оммага етказа оладиган зукко мутахассислар тайёрлашга қаратиш керакка ўхшайди. Жуда кўплаб диний, исломий, ҳадисий адабиётлар тахи бузилмасдан ўз тадқиқотчисини кутиб ётибди. Шундай бир пайтда илмий тадқиқот институтларида «қисқар-қисқар» хавфи кезиб юрибди.

— Дарҳақиқат, эндиликда тадқиқотдаги барча таъқиқлар олиб ташланди. Йиллар чанги-ғубори ўтирган бебаҳо қўлёзмаларни, асарларни ёруғликка олиб чиқиш керак. Ана шундай имконият олимларимизни ҳам илҳомлантириши зарур. Мен илҳом, завқ-шавқ фақат аҳли шуаро учун хос деб билмайман. Еки Сиз бошқача фикрдамисиз?

— Дилимдаги гапни топиб айтдингиз. Ахир, ихтиро, кашфиёт изидан бораётган олим меҳнатининг ўзи бир шеърият эмасми?! Архимеднинг машҳур «Эврика!» деган ҳайқириғида қанчалар завқ-шавқ бор.

— Сизда ҳам «Эврика» бўлганми? Бўлса гапириб берсангиз.

— Ҳа, бўлган албатта. Фирдавсийнинг «Шоҳнома» асарини ўқиб ўтирардим. Ундаги Маҳмуд Ғазнавийга бағишлаб битилган ҳажвий сатрлар эътиборимни тортди.

«Кафи шоҳи Маҳмуди
олий табор,
Нуҳ андар нуҳ омад,
се андар чаҳор».

(Мазмуни: олий мартабали шоҳ Маҳмуднинг қўли тўққиз жойда тўққизу, тўрт жойда учдан иборат).

Ажабо, бу қандай жумбоқ бўлди? Уни ҳал этишнинг йўли борми? Кечаю кундуз шу ҳақда ўйлайдиган бўлиб қолдим. Академик Евгений Бертельс юқоридаги сатрлар ҳақида гапириб, унинг мазмунини минг йилда ҳеч ким тополмаган, деб ёзибди. Эҳ-ҳе, минг йилда ҳеч ким тополмаса, менга йўл бўлсин. Шу фикрга бордиму, лекин қўл силтаб юбормадим. Бошқа манбаларни титкилашда давом этдим. Бир куни арабча қомус луғатда ҳар бир панжа сон билан ифодаланишига кўзим тушиб қолди. Айтайлик, ўнг қўлнинг бош бармоғи бир рақамда кўрсаткич бармоғи яна бир рақамда, ўша бармоқлар юмилган ҳолатда бошқа рақам, очилганда яна бошқа сонни ифода қиларкан. Луғатдаги очқич ёрдамида иккала қўлимдаги бармоқларни очиб-юмиб санаб кўрдим. Қизиқ, ўнг қўлимни мушт қилсам 93 рақами ҳосил бўлди. Тўхта-тўхта! Фирдавсий нима деганди? «Маҳмуднинг қўли тўққиз жойда тўққизу, тўрт жойда учдан иборат». Демак, 9х9=81, 4х3=12, 81+12=93. Охирги рақам 93! Мана, Сизга минг йиллик топишмоқнинг жавоби. Фирдавсий «Шоҳнома» асарини ўттиз йилда битиб, Маҳмуд Ғазнавийга тақдим этсаю, унга жуда кам ҳақ берган подшони хасис, яъни ўнг қўли юмилган ҳолда деган сўзни улуғ шоир ана шундай маҳорат билан ифодалабди. Мен буни топганимдан кейин қандай енгил тортганимни тасаввур этсангиз эди.

Албатта, илмий тадқиқотда бундай ҳолатлар кўп учрайди. Лекин мен шунча йиллик фаолиятим мобайнида бир хулосага келдим: аждодларимиздан бизга қолган мероснинг қадрига ҳали етолганимиз йўқ. Уни кўз қорачиғидай эъзозлашимиз, меросимизнинг энг эътиборли жиҳатларини миллий мафкурамиз мулкига айлантиришимиз керак.

Суҳбатдош:
Шуҳрат ЖАББОРОВ.

Владимир МОЛГАЧЕВ
олган сурат.

• ЯНГИЛИКЛАР, ВОҚЕАЛАР, ХАБАРЛАР

ТЕХНИКУМ 90 ЕШДА

● Самарқанддаги мева-сабзавотчилик техникуми бундан 90 йил олдин ташкил этилганди. У ўз даврида нафақат Ўзбекистонда, балки Ўрта Осиёда ҳам ягона махсус ўқув юрти ҳисобланган ва катта нуфузга эга бўлган.

Ўшанда бор-йўғи беш муаллим ва олти нафар талаба бўлиб, улар ҳам ўрис болалари эди. Фақат 30-йиллардагина бу ерга маҳаллий миллат вакиллари кела бошлашди. Агрономлик билан бир қаторда мевачилик, сабзавотчилик бўлимлари очилди. Қизиғи шундаки, Самарқанд вилояти қишлоқ хўжалиги ходимларининг 80 фоизи ана шу масканда таҳсил кўришган. Умуман, тўқсон йил давомида техникумда 25 минг нафар мутахассис тайёрланган.

— Техникумимиз Самарқанд — Қарши йўлининг ёнида жойлашган, — дейди директор Равшан Самадов. — Бизга Самарқанд туман ҳокимияти тажриба участкаси ажратиб берган. Замонавий ўқув биноси, ётоқхона мавжуд. Кундузги ва сиртқи бўлимнинг минг нафардан ортиқ талабасига 70 муаллим сабоқ бераётир.

Айтгандай тантаналар ҳам кўнгилдагидек бўлди. Беш ўқитувчи республика халқ таълими аълочиси бўлди. Устоз ва шогирдларнинг кўпчилиги турли Фахрий ёрлиқлар, мукофотлар олишди.

Фармон ТОШЕВ,

ЯНГИ МАРКАЗ ИШ БОШЛАДИ

● Бухорои Шарифда турли миллат вакиллари яшайди. Улар Ўзбекистон истиқлолини мустаҳкамлаш йўлида баҳамжиҳат фаолият кўрсатишяпти. Миллатлар ўртасидаги дўстликни мустаҳкамлаш учун яқинда шаҳарда татар-бошқирд миллий маданият маркази ташкил этилди.

Вилоят адлия бошқармаси томонидан рўйхатга олинган марказнинг асосий мақсади татар ва бошқирд миллатига мансуб аҳолининг маданий ҳамда маънавий эҳтиёжларини қондиришга хизмат қиладиган тадбирларни ташкил этишдан иборат.

ЧИРОЙ ОЧМОҚДА

● Ромитан тумани маркази ва қишлоқлари кун сайин чирой очмоқда. Бунда 20-агроқурилиш трестининг 190-кўчма механизациялашган колоннаси жамоасининг меҳнати айниқса катта.

Бунёдкорлар яқинда туман марказида икки қаватли жамғарма банки биносини, «Қалайигорбоғ» жамоа хўжалигида 60 ўринли боғча, «Боғитуркон» жамоа хўжалигида эса 300 ўринли мактаб биносини фойдаланишга топширдилар.

Даврон БАҲРОНОВ,

янгиликлар Воқеалар хабарлар

ХАЛҚАРО КЎЗГУ

МАБЛАҒ КИМГА АЖРАТИЛАДИ?

● ВАШИНГТОН. Америка Қўшма Штатлари маъмурияти 1995 йилда ҳарбий харажатлар учун 263,7 миллиард доллар маблағ ажратишни расмий равишда сўрашни режалаштирмоқда.

Агар бу талаб амалга ошадиган бўлса, ундан 252 миллиард доллари Мудофаа вазирлиги ҳисобига ажратилади. Қолган маблағ ядровий каллаклар ишлаб чиқариш учун энергетика вазирлигига берилади. Бу ҳақда Оқ уйнинг расмий вакили Америка ахборот маҳкамасига хабар берган.

ГИЕҲВАНДЛИК МОДДАСИ ҚЎЛГА ОЛИНДИ

● ВАРШАВА. Польша божхона хизмати тарихида биринчи марта энг йирик миқдордаги гиёҳвандлик моддаси қўлга олинди.

Гдин портида Эквадордан банан ва кофе олиб келган контейнер текширилганда унинг деворлари орасидан 100 килограмм тоза героин моддаси чиқди. Дастлабки ҳисоб-китобларга кўра инсон саломатлиги учун ўта зарарли бу модданинг умумий қиймати 4 триллион Польша злотига тенг деб баҳоланмоқда.

МАЪНАВИЙ МУЛККА ТАЖОВУЗ ҚИЛГАН

● ПЕКИН. Шанхай полицияси томонидан қонунсиз равишда лазер дискаларидан нусха кўчириш билан боғлиқ жиноят очилди. Тайванлик ишбилармон Сой Хуалэ бу иш билан деярли бир йил атрофида шуғулланган.

У бегона заковатли одамнинг маънавий мулкига тажовуз қилишда айбланмоқда. Бунинг учун Сой Хуалэ 14 миллион Гонконг доллари миқдорида жарима тўлайди. Салкам бир йил давомида тайвандлик ишбилармон ихчам дисклардан 130 минг дона атрофида нусха кўчирган ва уларнинг катта қисмини хорижга сотган. «Синьмин Ваньбаоо» газетасининг хабарига кўра жиноий фаолият устидан тергов ишлари яна давом эттирилмоқда.

АҲОЛИШУНОСЛАР ФИКРИ

● БУХАРЕСТ. Руминия аҳолишунослари кейинги йилларда туғилишнинг ниҳоятда камайиб кетганлигидан ташвишга тушмоқдалар.

ЮНИСЕФ ташкилотининг текширув натижаларига кўра, мамлакат аҳолиси ўртасида ўлим туғилишдан кўра 9 фоизга кўпайиб кетган. Бу ташвишли ҳолат парламент мажлисида ҳам муҳокама қилинди. Сунъий равишда кўз ёриш мамлакатда ниҳоятда кўпайиб кетганлиги таъкидланди. 1992 йилда 700 минг шундай ҳолат юз берган бўлса, 1993 йилнинг 9 ойида 468 мингта ҳодиса ҳисобга олинган. Аҳоли ўсишига кескин равишда салбий таъсир кўрсатаётган бу ҳодисага қарши парламент қарор қабул қилди. Бундан буён қарорни бузган ҳар бир врач 15 йилгача қамоқ жазоси билан жазоланади.

ОЗАРБАЙЖОН ПРЕЗИДЕНТИНИНГ САФАРИ

● Озарбайжон Президенти Гейдар Алиев Туркия Республикаси Президенти Сулаймон Демирэл таклифига биноан 8 февралда Туркияга келади.

Сафар дастурига кўра, Озарбайжон раҳбари Истамбул ва Анқарада бўлади, Туркия давлат ҳамда ҳукумат раҳбарлари билан музокаралар олиб боради. Икки мамлакат ўртасидаги ҳамкорлик алоқаларини янада кенгайтириш йўллари муҳокама қилинади.

Г. Алиев Туркия парламенти аъзолари билан учрашади ва бу ерда нутқ сўзлайди.

РОССИЯ ВА ТАТАРИСТОН МУНОСАБАТЛАРИ

● Татаристон Президенти Минтемир Шаймиев республиканинг Россия Федерацияси таркибидаги мақоми белгиланиши зарурлигини таъкидлади.

Шаймиев Россия газеталаридан бирига берган интервьюсида республика аҳли Россия парламенти сайловларида қатнашмаганлигини шунинг учун ҳозирги парламентда Татаристон вакиллари йўқлигини эслатиб, ўзаро шартнома имзоланганидан сўнг бундай вакиллар сайланиши мумкинлигини айтди.

Татаристон Президенти республика асосий қонуни қабул қилинганини ва у Россия Конституцияси билан баравар амалда бўлиши зарурлигини ҳам айтиб ўтди.

ҚОРАБОҒДА УРУШ ҲАРАКАТЛАРИ

● Россиянинг Қорабоғда тинчлик ўрнатиш бўйича махсус вакили В. Казимиров бу ердаги жанговар ҳаракатларни тўхтатиш режасини амалга ошира олмади.

Озарбайжон Президенти Г. Алиев В. Казимиров билан бўлган суҳбат чоғида арман кучлари босиб олинган барча ерлардан дарҳол чиқиб кетиши зарурлигини, шундан кейингина уруш ҳаракатларини тўхтатиш ҳақида музокаралар бошлаш мумкинлигини айтди.

Озарбайжон ва Арманистон вакилларининг Москвада ўтказилиши мўлжалланган учрашуви ҳам кейинга сурилди.

ҚИСҚАРТИРИШ — МАЖБУРИЙ ЧОРА

● ТОКИО. Маблағни иқтисод қилиш мақсадида Япония соғлиқни сақлаш ва ижтимоий ҳимоя вазирлиги давлат касалхоналари ва бошқа тиббиёт муассасаларида 243 нафар мутахассис ўрнини қисқартиришга қарор қилди.

1996 йилнинг 31 мартигача 1862 нафар хизматчини ишдан озод этиш режалаштирилган. Уларнинг асосий қисмини олий маълумотга эга бўлмаган қуйи бўғин ходимлари ва техник хизматчилар ташкил этади, деб хабар беради Япония ахборот маҳкамаси.

(Жаҳон ахборот агентликлари ва рўзномаларидан олинди).

янгиликлар Воқеалар хабарлар

Қўқон шаҳридаги Алишер Навоий номли маҳалла ҳудудида «Маҳалла маскани» қад кўтарди. Бу ерда пойабзал тикиш ва таъмирлаш, тикувчилик, тўқувчилик, кийимларни тозалаш, радио ва телеаппаратура устахоналари ҳамда сартарошхона ишга туширилди. Бунинг барчаси маҳалла аҳлининг жамғармаси ҳисобига ҳашар йўли билан қурилди.

Айни пайтда маҳалла ҳудудида 12600 нафар фуқарога хизмат кўрсатадиган поликлиника ҳам очилди.

СУРАТДА: маҳаллада очилган пойабзал тикиш ва таъмирлаш цехи ишчилари Омон Абдуллаев ва Мусурмонқул Рўзиқулов.

Ш. Олимов (ЎзА) олган сурат.

• *Ҳар кимки ёмон бўлса, жазо топқусидир!*

ЭР ЙИГИТНИНГ УЯЛГАНИ...

Қува туманида туғилган йигирма ёшли, ҳеч қаерда ишламайдиган, оилали, муқаддам судланган Муҳиддин Шокиров Фарғона шаҳрининг 2-Бешбола кўчасида яшовчи Алишер Тўланов билан топишиб қолди. Ишёқмас, текинхўрлар ўтган йилнинг 18 ноябрь куни соат йигирма учларда Фарғона шаҳридаги «Ўзбекистон ССР 50 йиллиги» кўчасидаги 13-уйнинг 3-квартирасини тақиллатишди. Уй эшигини хонадон соҳиби Зокиржон Саидов очди. Уйда у қўшниси Нина Аҳмадалиева билан суҳбатлашиб ўтирган экан. «Сув ичволсак, майлими» деб уйга кириб олганлардан бири, яъни Шокиров «1000 сўм пул топиб беринг» деди. «Мен бир пенсионер бўлсам, унинг устига яна ногиронман. Менда пул нима қилсин» — деди Зокиржон ака. Бу жавоб Шокирга ёқмади ва Саидовнинг ўз ҳассаси учи билан бошига урди. Сўнг «каравотга ёт» деб дўқ урди. Ётмагач, металл ҳасса билан унинг бир неча жойига туширди.

Нина Аҳмадалиеванинг: «Нима қилаяпсиз йигитлар. Сизларда инсоф, товфиқ борми» деганига қарамай, уни ҳам ҳасса билан диванга ётқизиб қўйишди.

Иккала зўравон уй ичидан телевизор, радиоприёмникни ўмариб кетишди. Ўзига келган икки қария аввал милицияга, сўнг «тез ёрдам»га телефон қилишди.

Орадан кўп ўтмай, ўғрилар қўлга тушди. Радиоприёмник ва телевизор бузилган ҳолда бўлса ҳам эгасига қайтарилди. Ўғирлик учун ашёвий далил бўлган бу буюмлар жиноятнинг фақат бир томони эди. Иккинчи томони уй эгаси ва қўшни аёлга тан жароҳати етказилганлиги.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят Мажмуасининг бир йўла икки моддаси бўйича жиноят содир этган жиноятчиларнинг иши яқинда Фарғона шаҳар халқ суди томонидан кўрилди. Жиноятчи Шокиров 8 йил, Тўланов 9 йилга озодликдан маҳрум қилинди. Улар қамоқ муддатини кучайтирилган аҳлоқ тузатиш колонияларида ўтайдилар.

Ўғриларнинг мол-мулклари давлат фойдасига мусодара қилинди.

Дунёдаги ҳеч бир ота-она ўз фарзандининг ноқобил бўлиб ўсишини хоҳламайди. Лекин суд бўлган куни бу икки жиноятчининг ота-оналари бошларини кўтариб ўтира олмадилар. Ана ўғрилик, безорилик оқибати. Ҳам ўзи, ҳам ёр-биродарларнинг боши эгик.

• *Муаммо ечимини кутади*

ҲАРОМ БИЛАН ҲАЛОЛНИНГ ФАРҚИ БОРМИ?

Одам бор жойга одам келади. Остонага қадам ранжида қилувчи меҳмонни итларнинг акиллаши билан кутиб олиш ҳеч бир миллат удумида йўқ. Айниқса, меҳмоннинг олдида мушугини ҳам пишт демайдиган биз, ўзбекларга бу бегона.

Бунинг устига хоналардан чиқаётган итларгагина хос ёқимсиз ҳиднинг йўлаклару лифтларни тўлдириб анқиши унча-мунча саришталп одамларнинг кўнглини беҳузур этиши жуда номаъқулдир.

Бир эмас неча ўнлаб оилалар бир эшикдан, йўлакдан кириб чиқадиган, тиқ этган товуш деворнинг нариёғидагиларга эшитиладиган «дом»ларда ит боқиш одамийликка зиддир. Бу нафақат удумларимизни менсимаслик балки ён атрофдагиларнинг итнинг ҳурматичалик кўрмаслик ҳамда авлодларимизга ёмон мерос қолдириш ҳамдир. Негаки, кучук боқиш оммавий тусга кириб кетмоқда. Баъзан, ўз ота-бобоси кимлигини билмайдиганларнинг «севимли кўппаги»нинг етти пуштини танишига ёқа ушлайсан, киши.

«Дом»ларда яшовчи итлар инсон учун яратилган барча қулайликлардан баҳраманд. Битта ваннада чўмилади, битта лифтда чиқиб тушади, бир хонада нафас олади, ёнма-ён ётади. Бу ҳаром билан ҳалолнинг фарқи қолмагани эмасми?

Тиббиётда аниқланган. Айрим хавфли касалликлар ана шу итлардан тарқалади.

Эҳтимол «Тўрт оёқли, беозор» дўстларимизнинг қозон-товоғу, кўрпа-тўшагимизга яқинлашувидан одамлар янги бир бедаво дард топиб олару, пушаймонга неч бўлар... Бундай бўлмаслигига кафолат борми?

Қани эди, ушбу масалада тезда тегишли чора-тадбирлар кўрилса-ю, кўнглимиз таскин топса.

Исмоил Иброҳим ўғли
ОТАХУЖАЕВ,
Минор маҳалласининг маслаҳатчиси.

ҲУКМ ИЖРО ЭТИЛДИ

Кеч соат тўққизлар чамасида Олтиариқ туман Ҳамза — Қапчиғай йўлининг Жданов номли кўчаси транспорт қатнов қисми четидан бораётган фуқаро Ҳусанбой Бойзоқовни катта тезликда келаётган автомашина уриб кетди. Ҳайдовчи эса жон талвасасида ётган фуқарога ёрдам бериш ўрнига қочиб қолди...

Жиноятчи ваҳимага тушди. Уйига келиб аёли Мақсудахон Исмоилованн, ўртоғи Юрсинали Исмоиловни ва унинг машуқаси Диляра Холмирзаеваларни ички ишлар бўлими томонидан берилган пистолетдан ўлдириш ниятида ўқ узди. Ю. Исмоиловнинг жони шу заҳотиёқ узилди. Мақсудахон Исмоилова ва Диляра Холмирзаевалар оғир жароҳатланган қуйи касалхонага келтирилди. Автомашина уриб юборган Ҳ. Бойзоқов эса касалхонанинг реанимация бўлимида оғир аҳволда ётарди.

Бу жиноятчи ким? Олтиариқ тумани ички ишлар бўлимида ишлаётган Миножиддин Исмоилов. У бир ўтиришдан тўйгунча ичди ва оқибатда ушбу ҳодиса юз берди.

Инсонийлик қиёфасини йўқотган Миножиддин қилмишига яраша жазосини олди. Яқинда бу қотилнинг иши вилоят судида кўрилди. Суд Миножиддин Исмоиловни отиб ўлдиришга ҳукм чиқарди.

Дадажон АБДУРАҲМОНОВ,
Фарғона вилояти прокуратураси матбуот маркази аъзоси.

МИЛЛАТ РУҲИ

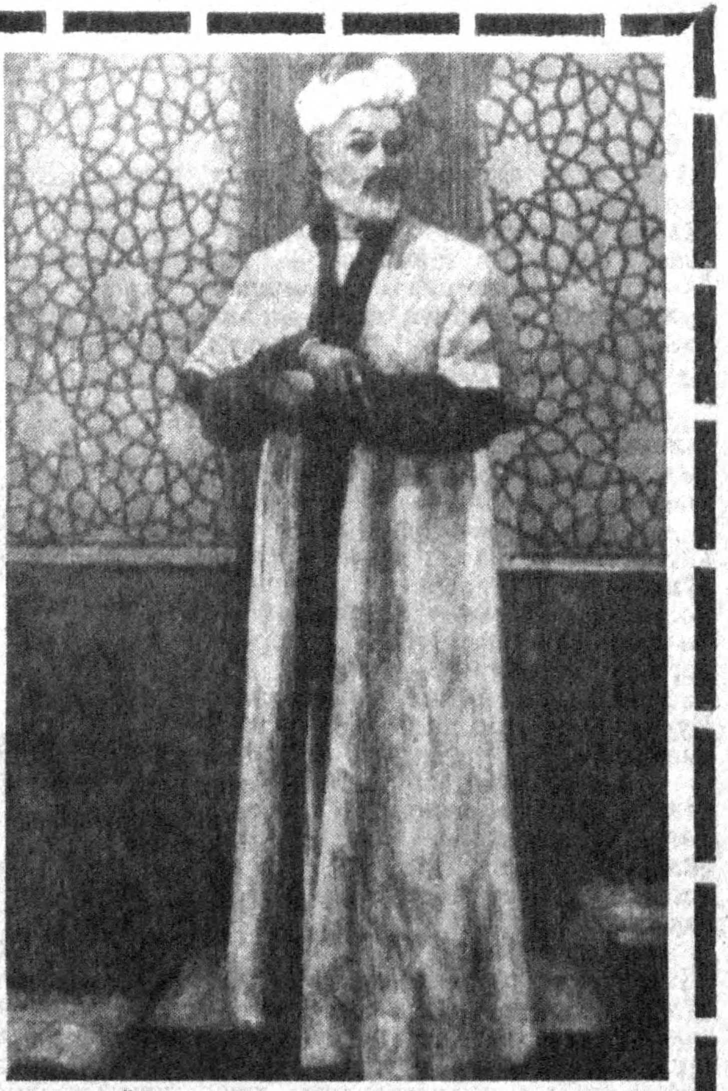

XX АСРда ўзбек адабиётини чўққига олиб чиққанлардан бири Ойбекдир.

Ойбек ўз таржимаи ҳолида туғилган санасини турлича кўрсатган. Агар у 1963 йилда нашр этилган «Шеърлар» китобида «Мен 1904 йил 22 декабрда туғилдим» деб ёзган бўлса, бошқа талайгина ҳолларда 1905 йилнинг 10 январида таваллуд топганини айтган. Ана шу сўнгги маълумот илм ва адабиёт аҳли учун мўътабар ҳисобланиб келади ва Ойбек, шу маълумотга кўра, ушбу кунларда бир кам 90 ёшга кирган чиқади.

Ойбек ижоди мавзу кўлами жиҳатидан ғоят кенг бўлишига қарамай, унинг бутун ижоди оша қизил ип бўлиб ўтган бир масала бор. Бу — темурийлар даврининг ўзбек халқи тарихий тақдиридаги ўрнидир.

Ойбек болалик кезларида эски мактабда таҳсил кўрар экан, зийраклиги, билағонлиги ва ёдлаш қобилияти билан домла эътиборини қозонган.

Кунларнинг бирида у Сўфи Оллоёр ҳикматларини ўқир экан, уни зимдан кузатиб турган домла: «Сувдай силлиқ ўқийсан, балли-балли, ўғилчам!» деб тасаннолар айтади. Шундан кейин Мусавойга Алишер Навоий асарлари билан учрашиш бахтини беради:

— Эртага Навоийни бошлаймиз, — дейди у. — Лекин шарт шуки, ёғлиқ ош, бир сават нон, кейин сурати каттакон пул, уқдингми?

Эртаси Мусавойнинг онаси унинг қўлига бир сават нон билан, беш сўмми, пул беради. Мусавой жилдга Навоий ғазалиётини солиб, мактабга хушнуд йўл олади. Домла толибнинг қўлидаги китобни олиб, пастаккина тахта курси устига қўяди-да, «Қани, бошлаймиз, бисмилло!» дейди ва салмоқ билан ўқий бошлайди. Мусавой эса унга эргашади:

Ашрақат мин акси шамсил қаъси анворул-худо,
Ер аксин майда кўр, деб жомдин чиқди садо...

Ойбек кейинчалик Навоий билан бўлиб ўтган ана шу биринчи «учрашув»ни эслаб, бундай ёзган: «Кўнглим равшан бўлиб кетади, рамзлари, ҳикматлари, пишиқ, рангдор қофиялари гўё кўнглимга тўлади. Байтлари ишқий, фалсафий, чуқур мазмунли.

— Навоийнинг ғазаллари ишқий, аммо у Оллоҳнинг ошиқи, шу сабабданким, байтлари пок муҳаббатни куйлайди. Ўқий бер, бориб-бориб тушунасан, — дейди домлам.

Ҳақиқатан, Навоий менда пок севги яратади. Унинг шеърларини завқ билан, чуқур ҳис билан ўқийман. Пок муҳаббатни, чуқур маъноли, ёқимли ҳисни илк дафъа Навоийдан ўрганаман».

Алишер Навоийнинг улуғ шеърияти шу тарзда Ойбек ҳаётига кириб келди. Кейинчалик у қаерда ўқимасин ё ишламасин, Навоийни мутолаа қилишда, унинг гўзал ижоди ва афсонавор ҳаётини ўрганишда давом этди. 1928 йилдан бошлаб эса Ойбек ёш шоир ва олим сифатида Навоий ва у яшаган даврни тадқиқ этишга киришди. Унинг 1935—1936 йиллардан бошлаб ёза бошлаган илмий тадқиқотлари ўзбек адабиётшунослигида навоийшуносликнинг махсус фан сифатида туғилиши ва шаклланишида пойдевор бўлди.

Ойбек Навоий ва у яшаган тарихий даврни ўрганар экан, XV аср ўзбек халқи тарихида олтин давр эканлигини тушунди ва бунинг боисини Амир Темур асос солган темурийлар салтанатининг XIV—XV асрларда гуллаб-яшнаганлигида ҳамда жаҳон маданиятига Навоийдек улуғ сиймони етказиб берганида кўрди.

«Ўзбек классик поэзиясининг мазмун ва бадиий форма жиҳатидан баланд чўққиси, уни жаҳон адабиёти хазинасига қўшилишга сазовор ўлмас асарлар яратган даври — XV аср. Бу давр маданияти ва адабиёти Темур ва темурийлар империяси даврига тўғри келади. Темур сиёсат саҳнасига чиқиш олдида Ўрта Осиё сиёсий бир анархия даврини кечирарди. Чингиззодалар, чиғатойзодаларнинг ҳокимияти заифлашган, мамлакатда хонлар, феодалларнинг ўзаро тўхтовсиз урушлари, таловлар халқ оммасини, ҳатто айрим феодал гуруҳларининг кучли норозилигига сабабчи бўлганди. Қув, ақлли, ташкилотчи, жасур Темур мавжуд шароитдан ғоят моҳирона фойдаланди. Мамлакатни бирлаштириш, осойишта ҳаёт таъмин этиш, хўжаликни ривожлантириш, ҳақсизлик ва ўзбошимчаликларни йўқотиш ва ҳоказо ғоялари билан ўзи учун таянч кучлар тўплаб, узоқ курашлардан сўнг ҳокимиятни қўлга олди. Оқсоқ лашкарбоши учун Ўрта Осиё чегаралари тор туюлди. Савдо аҳли учун тинч йўллар, бозорлар керак эди. Темурнинг беклари, феодаллари учун янги ўлкалар керак эди. Темур катта-кичик, лекин ҳамма вақт ғолибона юришлари орқасида буюк империя тузди», — деб ёзди у.

Ойбек Темур тузган қудратли салтанатга асрлар оша назар ташлаб, Алишер Навоийдек даҳонинг пайдо бўлиш манбаларини кузатар экан, забт этилган мамлакатларнинг буюк олимлари, нодир санъаткорлари ва ҳунармандлари шу салтанат пойтахтига келтирилганига, айни пайтда маҳаллий олимлар, шоирлар, санъат ва ҳунар аҳлларининг ижод қилиши учун ҳам катта имкониятлар туғдирилганига эътиборни қаратди. «Маълум давргача Самарқанд ва Ҳиротда, — деб ёзди у, — диний фанатизм ва жоҳилона тақводорлик чекинди. Дунёвий илмлар ривожланди. Санъатнинг турли шаклларида ажойиб асарлар яратилди. Тушунчалар, завқлар ўзгарди. Поэзия ҳам янги руҳ касб этди, янги босқичга кўтарила бошлади...».

Бундай хайрли ишларнинг ҳаммаси Амир Темур олиб борган маданий сиёсатнинг самаралари эди.

Темур эккан ана шу санъат ва адабиёт дарахти секин-аста илдиз отиб, яшил шох-шаббалар чиқариб, дастлабки меваларини бера бошлади. Ниҳоят, XV асрнинг иккинчи ярмида шу дарахт Алишер Навоий деган энг лаззатли, энг хуштаъм ва энг кўркам мевасини берди.

Ойбек ўзининг бутун ижоди давомида Навоий сиймосини гоҳ роман, гоҳ достон, гоҳ қисса жанрларида яратар экан, уни ана шу буюк Темур ва темурийлар даври туфайли майдонга келган мутафаккир шоир сифатида талқин этди.

Навоий Ойбек наздида, фақат темурийлар даврининг маданий натижаси сифатида майдонга келган ҳодиса эмас, балки, айни пайтда, ўзбек халқи тарихидаги шу нуфузли сулоланинг ажралмас бир ҳалқаси ҳамдир. Ойбек «Навоий ҳақида» деб номланган тадқиқотида (1936) улуғ шоир мансуб бўлган оила тўғрисида сўзлаб, бундай сўзларни ёзган: «Бу оила темурийлар хонадони, Темурнинг ўғли Умаршайх авлоди билан яқин алоқада бўлган. Алишернинг боболари темурийлар давлатида катта хизматларда бўлиб келганлари маълум. Унинг она томондан бобоси Мир Бусаид Чанг Бойқаронинг (Султон Ҳусайннинг бобоси) девонида бош амирлардан бири эди. Отаси Кичкина Баҳодир Темур авлодидан бўлган ва Хуросонда ҳукм сурган Султон Абулқосим Бобурнинг саройида катта мавқе ишғол этгандир. Оиласи темурийлар сулоласига яқин тургани учун ёш Алишер шаҳзодалар билан бирга ўқиган».

Бу сатрлардан маълум бўлишича, Алишер Навоий юрагида темурийлар қони жўш урган. Шунинг учун ҳам Ойбек Навоийни Темур ва темурийлар даврининг том маънода фарзанди, деб билди. У ўз ижодида Навоий сиймосини бадиий гавдалантириш ва унинг жаҳон адабиёти хазинасига қўшган ҳиссасини кўрсатиш орқали темурийлар даврининг, жумладан, Амир Темурнинг жаҳон тарихида тутган ўрнини очишга уринди.

ОЙБЕК БАДИИЙ ОЛАМИДА

АМИР ТЕМУР ВА АЛИШЕР НАВОИЙ

ТАРИХИЙ МАНБАЛАР УММОНИДА

ОЙБЕК 1933 йилда Маданий қурилиш илмий-текшириш институтида илмий фаолиятини бошлар экан, Алишер Навоий ҳаёти ва ижодини қунт билан ўрганишга бел боғлади. Унинг шу даврда қандай асарларни мутолаа қилгани, нимани билишга интилгани сир бўлиб қолмаган.

Адиб ҳужжатхонасида бири 44, иккинчиси эса 50 саҳифадан иборат икки дафтар сақланган бўлиб, кейинчалик уларнинг муқовасига Ойбекнинг рафиқаси Зарифа Саидносирова томонидан «Навоий ҳақидаги илмий ишларга тайёргарлик» деб ёзиб қўйилган. Бу дафтарлардаги қайд ва ёзувлар Ойбек ўқиган ва мутолаа қилган тарихий рисолалардан олинган маълумотлардан иборат. Агар шу икки дафтарни диққат билан варақласак, Ойбекнинг 1933—1934 йилларда Навоий ҳаёти ва ижодигагина эмас, балки умуман Темур ва темурийлар даврига оид ўнлаб мўътабар манбалар билан яқиндан танишгани маълум бўлади. Бу дафтарлардаги қайд ва ёзувлардан маълум бўлишича, Ойбек Шарафиддин Али Яздийнинг «Зафарнома», Навоийнинг «Хамсат ул-мутахайyирин», Мутаххир Баҳарзийнинг «Мақомати мавлавий Жомий» сингари машҳур асарлари билан бирга араб сайёҳи Ибн Батутанинг «Турли шаҳар ва сафарлардаги ажойиботларнинг шоҳиди бўлганлар туҳфаси», Ҳамидуллоҳ Муставфий Казвинийнинг «Нузҳат ул-қулуб», Али бин Ҳусайн Воиз, Кошифийнинг «Рашаҳоти айн ул-ҳаёт», Муҳаммад Толиб ибн Хожа Тожиддин Ҳасаннинг «Матлаб ут-толибин» сингари Шарқ муаррихлари, шунингдек, Рюи Гонзалес де Клавихонинг «Темурнинг Самарқанддаги саройига 1403—1406 йилларда қилинган саёҳат кундалиги», В. В. Бартольднинг «Улуғбек ва унинг замони сингари тарихий асарларни диққат-эътибор билан мутолаа қилган.

Аниқ айтиш мумкинки, Ойбек бу адабий-тарихий асарлар асосида Навоий ҳаёти ва ижодидан кўра, Амир Темур ва унинг даври тўғрисида кўпроқ маълумот олган. Бинобарин, бусиз, яъни XV аср тўғрисида, Амир Темур ва унинг авлодлари яшаган давр тўғрисида аниқ тайин тасаввурга эга бўлмай туриб, унинг Навоий сиймосини яратиши мумкин эмас эди.

Ойбекнинг шу дафтарлардаги қайдларини ўқир эканмиз, хусусан Амир Темур тўғрисидаги шундай қимматбаҳо маълумотларга дуч келамиз:

...Темур ўрдусида, маълум даражада рицарь идеаллари мавжуд эди. Баъзи фактлар: Темур ўрдусида идолопоклонниклар (бутпарастлар — Н. К) ҳам бор эди, жангларда иштирок қиладурган хотинлар ҳам бор эди. Темур аскарлари мажусий мўғулларга ўхшаш кокил қўйган эдилар.

Темурнинг хотинлари ва бошқа хотинларнинг Темур саройидаги вазияти ислом талабларидан кўра мўғул одатларига мувофиқ эди. Маликалар ва шаҳзода хонимлар зиёфатларда иштирок қилар, эркаклардан қочмас эдилар. Темурнинг хотинлари ҳам ўзларича зиёфат тузиб, меҳмонлар даъват қилар эди. Темур хотинлари учун Самарқанд атрофида гўзал боғлар, саройлар бино қилдирган. Давлат бутун уруғ (род)нинг мулки каби ҳисобланарди. Айрим шаҳзодалар ўзларига берилган удел (вилоят—Н. К)ларда деярли мустақил ҳукмдор каби эдилар.

...Темурнинг саройида қиссахон бор эди. Унга ўқиттириб эшитар эди. Шундай қилиб, тарихдан кўп нарса биларди. Темур тарих соҳасидаги маълумоти билан машҳур Ибни Халдунни ҳайратда қолдирган, дейдилар. Шахматни ҳам яхши ўйнар экан».

Ойбек тарихий манбаларни кузатар экан, Амир Темур давригагина эмас, балки унинг шахсий ҳаётига ҳам ойдинлик киритувчи кўплаб янги маълумотларни қўлга киритишга уринди. Шу маънода Клавихо кундаликлари унга айниқса қимматли манба бўлиб хизмат этди.

Мана бу ва бошқа маълумотлар Клавихо асаридан олинган:

«...Темур элчиларни 5—6 кундан кейин қабул этишни бир одат қилган. Элчилар келтирган совғаларни икки рицар (навкар — Н. К)га беришлари, улар эса бошқа махсус кишилар орқали подшога тақдим этишлари керак экан. Темурнинг кичкина-кичкина набиралари ҳам саройда махсус ўринда ўтиришган. Элчиларни аввал уларга олиб боришган. Бу набиралардан учтаси элчидан хатни олиб, Темурга элтганлар. Темур супада — ердан баланд ишланган махсус жойда ўтирган. Олдида фаввора отилади. Фаввораda қизил олмалар. Темурнинг тагида кичкина ипак кўрпача, ёстиққа ёнбошлаб ётган. Элчилар тиз чўкканлар...».

«Темурнинг Дилкушо номли саройи. Бу боғда ипакдан ва бошқа материаллардан ясалган жуда кўп чодирлар бор. Бошқа бир боғда гулдор гилам чодирлар. Боғнинг ўртасида уй. Пардалари жуда гўзал. Темур майда ипак ёстуқлардан иборат тўшакда ўтиради. Уйнинг девори олтиндан ишланган қат-қат шокилали ипак пардалар билан қопланган. Шокилалар ерга тегиб туради. Иданда (полда, ерда) гиламлар. Унинг ўртасида иккита олтин стол. Уларнинг устида еттита олтин кўзача. Иккитасига йирик марваридлар, зумрадлар, ферузалар қадалган. Ҳар бирининг жўмраги оғзида рубин (лаъл—Н.К). Олтита олтин пиёла...

...Темур далага чодир қурса, унинг атрофига бутун раийяти ва авлоди чодирларини ўз мавқеларига мувофиқ ерда қура берадилар. Бутун бир ўрда пайдо бўлади. Ошпазлар, ҳунармандлар, қассоблар — ҳаммаси бўлади...

Подшонинг чодири!

Темурнинг хотинлари, келинлари, набираларининг чодирлари. Совға қилинган нарсалар тўққизтадан бўлиши бир одат...».

«Навоий ҳақидаги илмий ишларга тайёргарлик» деб номланган икки дафтардаги, шунингдек Ойбек ҳужжатхонасидаги бошқа талайгина маълумотлар адибнинг 30-йилларнинг бошларидаёқ XIV — XV асрлар тарихи бўйича пухта ва теран билимга эга бўлганидан дарак беради. Агар Ойбек яшаган тарихий-сиёсий давр имкон берганида, у, бизнингча, «Навоий» романидан кейин Темур тўғрисида ҳам катта тарихий-биографик роман яратишга мутлақо тайёр эди.

ТЕМУРБЕК НАСЛИДАН... ЖАНГЧИ БЕКТЕМИР

АФСУСКИ, совет мафкураси Амир Темур сингари буюк тарихий шахсларнинг ўзбек халқи томонидан ардоқланишига тиш-тирноғи билан қаршилик кўрсатди. Темур тўғрисида роман ёзишга руҳан тайёр бўлган, аммо бу ижодий ниятнинг ушалиши мумкинлигига ишонмаган Ойбек 1943 йилнинг 7 апрелида «Қуёш қораймас» романини ёза бошлар экан, асар қаҳрамони учун ном танлашда буюк саркарда исмидан истифода этмоқчи бўлди.

Маълумки, «Қуёш қораймас» романи Улуғ Ватан уруши ва ўзбек халқининг бу урушдаги иштироки ҳақидаги асардир. Адиб Москва остоналарида собиқ советлар мамлакатини немис фашизми чангалидан сақлаб қолиш учун курашаётган ўзбек жангчиси образини яратар экан, унга Бектемир исмини беришни лозим, деб топди. Аммо «Бектемир» Ойбекнинг бошқа қаҳрамонлари исмидек, шунчаки қўйилган ном эмас эди.

Алишер Навоийда бундай байт бор:

Темурбек наслидан султон Улуғбек,
Ки олам кўрмади султон анингдек.

Навоий ўзининг бу машҳур байтида улуғ саркарда номини Темурбек шаклида тилга олган. Амир Темурнинг Темурбек деб аталишида фақат ҳурмат эмас, балки унинг аслзодалар қавмига мансуб эканлигига шама ҳам бор.

Ойбек ўз қаҳрамони учун исм танлар экан, бу қаҳрамоннинг ана шу Темурбек авлодидан эканлигини, унинг жанговар анъаналари ва сабоқларининг вориси эканлигини таъкидламоқчи бўлган. Шу тарзда «Қуёш қораймас» романига Бектемир образи кириб келган.

Романнинг тарихи баён қилинган қайдларнинг бирида бундай сўзларни ўқиймиз: «Бектемирни генерал қабул қилади — землянка (ертўла—Н. К.)да генерал унинг отини Бектемир эканини пайқаб, бирдан суюниб кетади. «Железний военачальник», дейди. Кейин Амир Темур ҳақида гапиради. «Сен улуғ Темурнинг авлодисан. Мен лашкарбоши Темурнинг тарихини биламан», дейди».

Ана шу сўзлар ҳам Бектемир исмининг Темурбек исмидан пайдо бўлганини тасдиқлайди.

Ойбек уруш йилларида Темур тўғрисида «Лашкарбоши» деб номланган достон ёзмоқчи эди. Лекин ўзбек халқининг миллий ғурури бўлган бу сиймо тўғрисида асар ёзиш ўтмишни улуғлаш тарзида баҳоланган ва сиёсий хато сифатида қораланган бўларди. Шунинг учун ҳам Ойбек «Қуёш қораймас» романида ҳарбий давр берган ягона имкониятдан фойдаланиб, Бектемир образида улуғ Темур руҳини тирилтирмоқчи бўлди.

ТЕМУР ҲАҚИДА ДОСТОН

60-ЙИЛЛАРнинг ўрталарига келиб, мустабид тузум мафкурасида секин-аста ўзгаришлар юз бера бошлади. Сталин шахсининг фош этилиши билан советлар мамлакатига янги ҳаёт шабадаси кириб келгандек бўлди. Ўзбек олимлари ва ёзувчилари ўзларининг азалий орзулари бўлган тарихий мавзулар устида қалам тебрата бошладилар. 60-йилларнинг аввалида Шайхзода темурийлар даврининг улуғ намояндаси тўғрисида «Мирзо Улуғбек» фожиасини яратди. Мамлакат бўйлаб эса бошлаган янги шабададан илҳомланган Ойбек яна Темур ва темурийлар даврини ўрганиш ишига шўнғиди.

Аммо бу даврда адиб оғир хасталик йилларини кечирмоқда эди. У гарчанд 30-йилларда тарихий манбалар асосида тайёрланган қайдларини қайта назардан ўтказишга ва ўзи мўътабар деб билган рисолаларни варақлашга имкон топган бўлса-да, бу рисолалардаги қимматли маълумотларни кўчириб олишга қийналар эди. Шунинг учун ҳам унга ёрдамга келган умр йўлдоши Зарифа Саидносирова Ойбек илтимоси билан бу тарихий манбалар асосида янги қайдлар (конспектлар) тайёрлаб беради. «Темурийлар ва Навоий ҳақида» деб номланган 30 саҳифалик қайдларни назардан ўтказар эканмиз, ёзилажак асар учун зарур бўлган турли тарихий шахслар, жойлар ва воқеаларга оид маълумотларни учратамиз. Бу ва бошқа қайдларда баён қилинган маълумотлар Ойбекнинг 60-йилларда темурийлар даврини яна катта ихлос билан ўрганганини ва шу давр ҳақида йирик эпик полотно яратиш ниятида бўлганидан далолат беради.

Ушбу қайдларда, жумладан қуйидаги маълумотлар бор:

«Темурийлар. Темур 1336 йилда туғилган. (Сичқон йили.)

Кадак хотун — Темурнинг ўгай онаси (1389 йилда ўлган).

Жаҳонгир (1356—1376).

Умаршайх (1354—1394).

Улжон (Туркал оға — Темурнинг хотини) — амир Қадақоннинг невараси, Ҳусайннинг ҳамшираси.

Сарой Мулкхоним — Темурнинг хотини. Аввал Ҳусайннинг хотини бўлган. Қозон хонининг қизи — бефарзанд.

Чўлпон Мулк — Темурнинг хотини, гўзал. Мўғул Ҳожибекнинг қизи, рашкдан Темур ўлдирган эмиш. (Лекин 1404 да ҳам у ҳаёт эди, дейдилар).

Улуғбек ҳокимияти — 1409—1449.

Шоҳруҳ 1404—1447.

Темур Ҳусайн ҳарамидан унинг тўрт хотинини олади. Бири Сарой Мулкхоним, яна бири Торма Ширин хоннинг қизи бўлган. Шу сабабдан Темур Кўрагон аталади. (Хон куёви).

Мўғул хони хон Ҳизр хўжанинг қизи Тукал хонимга уйланади Темур.

Султон Бахтбегим — Темурнинг қизи (Улжон Туркал оғадан)...».

Бундай ва бошқа турли-туман маълумотлар Ойбекнинг 60-йилларда Темур ва темурийлар тўғрисида шеърий ё насрий асарлар ёзишга тараддуд кўрганидан шаҳодат беради.

Янги 1965 йил арафасида «Ўзбекистон маданияти» газетасида босилган «Эл хизматида» деб номланган таржимаи ҳолини ва Янги йилдаги ижодий режаларини ёзиб, жумладан бундай дейди: «Янги йилда сўз текканда, келажак режаларини гапирмай бўлмайди. Ҳозирги кунларда бир достон устида ишлаяман. Достон тарихий мавзуда, Амир Темур ҳақида. Асарнинг номи ҳам ҳозирча «Темур».

1965 йил Ойбек учун ижодий ҳисобот йили эди. Ўзининг 60 ёшини янги асарлар билан нишонлаш ниятида бўлган адиб, афтидан, қутлуғ санани «Темур» достони билан қаршиламоқчи эди. Шу мақсадда у тарихий саналарни ўрганишга янада жиддий равишда киришди.

Агар Ойбек шу йилларда хасталик азобларини енгиб, ўз қўли билан ёза олиш имкониятига эга бўлганида, «Темур» достони 1965 йили бўлмаса, кейинги йили албатта битган бўларди. Аммо ўнг қўли тамомила ёзиш ва ишлаш қобилиятини йўқотган, сўл қўли эса илҳом чашмасидан оқиб-тошиб чиқаётган сатрларни ёзишга нўноқлик қилган Ойбек бошқаларнинг кўмагига муҳтож эди. Зарифа опа эса Қишлоқ хўжалик институтида кафедра мудири бўлиб, ишдан ҳориб-чарчаб келганидан кейингина хаста адибга котиблик қиларди. Кун бўйи Ойбек хаёлида чарх урган сатрлар баъзан Зарифа опа келгунга қадар ўзидаги олтин сувини тўкар ё унутилар эди. Шунинг учун ҳам асар устидаги иш тартибли тус олмади.

Зарифа опа менга бир воқеани жуда ўкиниб айтиб берган:

Кунларнинг бирида у ишдан чарчаб қайтганида адиб: «Келдингми? Қани ўтир, ёз!» деган-да, хаёлида йиғилиб, жўш уриб, қоғозга тушишга интилган сатрларни айтишга шайланган. Лекин Зарифа опа чарчаб келгани учунми ё кайфияти бузуқроқ бўлганми, ҳар қалай шу куни «Ойбек, мен ҳам одамман. Бир оз ҳордиқ олай», деб ётоқхонага ўзини урган. Аммо шу пайт рафиқасининг келишини не-не умидлар билан кутган, кўнглида олов бўлиб ёниб турган сатрларни сиртга чиқара олмаган адибнинг кўзларида йирик-йирик ёшлар пайдо бўлган.

Хаста Ойбек ана шу тарзда ижод қилган.

Минг афсуслар бўлсинким, «Темур» достони тугалланмай қолган. Достоннинг айрим лавҳалари унинг қандай сюжет чизиқларидан — тарихий ва бадиий воқеалар тасвиридан ташкил топиши мумкинлиги тўғрисида тасаввур бермайди.

Ойбек «Навоий» романининг ёзилиш жараёни тўғрисида бундай деган эди: «...Кўп тарихий фактлар, материалларни йиғдим, уларни таҳлил этиб, мағзини чақиш учун чуқур ҳис этишга, ўйлашга бошладим. Бу ишга шу қадар ғарқ бўлган эдимки, романнинг иш режаси қоғозда йўқ эди. У менинг кўнглимда, ёдимда эди, бутун борлиғимни банд этган эди. Юрсам-турсам, ҳамиша Навоийни ўйлар эдим. Унинг маънодор ақлли кўзлари, хушфеъл, раҳмдил, олийжаноб қиёфаси, асл, пок, улуғ қалбини ҳис этардим, кўз ўнгимда кўрардим».

Чамаси, Ойбек «Темур» достонини ҳам ана шу зайлда ёза бошлаган. Асар, ёзилган лавҳаларга қараганда, «Гули ва Навоий» достони услубида битилган лирик манзаралардан (фасллардан) ташкил топган бўлиши ва бу фаслларда Темур ҳамда унинг авлоди ҳаётига оид айрим воқеалар тасвирланиши лозим эди.

Мана бу сатрлар достоннинг дебочаси бўлса ажаб эмас:

О, башар, ҳақ сўздир тарихнинг сўзи —
Бир одам титратди жаҳонни ўзи.

Туркистон қавмидан бир ўғлондир у,
Юришлар, қасирға узра тикди тув.

Ҳоқонлар, подшоҳлар титрайди — ожиз;
«— Жаҳон — бир, подшоҳ — бир, мен ўзим ёлғиз!».

Тож-тахтлар емрилди, жаҳон чўкар тиз,
Йўлларида қолмас шаҳарлардин из...

Самарқандки, жаннат, туташ боғ-бўстон,
Мустаҳкам саройлар, энг гўзал осмон.

Арабдан бошланиб, Ҳиндуга қадар
Ҳунармандлар бунда ўйганлар мармар.

Тошлар тарашлаган ва қуйганлар ғишт,
Яратганлар «Боғи шамол» ва «Биҳишт».

«— Уттиз оғоч келур боғ-роғларим бор!» —
Мақтанса-да Темур, дунё унга тор!..

Бу сатрларни ўқир эканмиз, «Темурийлар ва Навоий ҳақида» сарлавҳали қайдлардаги «Темур давридаги боғлар» деган лавҳа хотирага келади. Бу лавҳада айтилишича, Темур «Боғи биҳишт»ни 1378 йилда хотини Туман оға учун, «Боғи дилкушо»ни 1397 йилда Тукалхоним учун, «Боғи шамол»ни эса шу йили қайсидир бир невараси учун барпо этган.

Достоннинг ёзилган, аммо ҳали сайқалланмаган парчалари шундан далолат берадики, Ойбек совет мафкурасининг асабини бузмаслик ниятида Амир Темурнинг қаттиққўллиги ва шафқатсизлигини ҳам кўрсатишга уринган.

Ойбек қаламидан чиққан парчаларнинг бирида Амир Темурнинг Улуғбекка бўлган меҳр-муҳаббати айрича тасвир этилган. Шоир тасвир давомида Улуғбекнинг фожиали қисматига ҳам тўхтаб, бундай сатрларни ёзган:

...Улуғбекнинг азиз бошига бир кун
Қилич тушажагин билсайди бугун —

Темур ҳозирданоқ дўзах ясарди,
Ер куррасин издан отиб ташларди!

Қўллар боғда, бошга қилич келганда,
Ожизлик алами қалбни тилганда,

Оқсоқ Темур хоки нечун чидади,
Ғазаби қабрни ёриб чиқмади!!

Бизнингча, бу сатрлар бежиз ёзилмаган. Зеро, бир пайтлар Амир Темур туфайли қудратли давлатга эга бўлган ўзбек халқи сўнгги бир ярим аср мобайнида мустамлакачилик кишанлари остида яшамоқда эди. Ойбек онглими, ё онгсизми, Амир Темур образини яратиб, унинг руҳи, ўзидан кейинги адолатсизликларга, ўзи тузган қудратли давлатнинг парчаланиши ва мустамлакага айланишига қандай чидаши мумкинлигига эътиборни қаратмоқчи бўлган, Амир Темурдек лашкарбоши тарих қаърига кирган бўлса-да, наҳотки унинг исёнкор руҳи ўзбек халқининг қонида яшамаётган бўлса, деб ажабланган кўринади.

Ҳар ҳолда Ойбек 60-йилларнинг ўрталарида Темур мавзуига бежиз қалам урмаган.

ОЙБЕК нафақат улуғ шоир ва адиб, балки тарихчи ва адабиётшунос олим ҳам эди. Унинг асарларида нодир истеъдодининг ана шу икки қирраси ўзаро туташган ҳолда жилва бериб туради.

Ойбек ёзувчи ва олим сифатида ўзбек халқи тарихининг Маҳмуд Торобий қўзғолонидан то XX асрда рўй берган қарийб барча муҳим воқеаларини қаламга олган. Лекин у ўз истеъдодининг нурларини шу улкан тарихнинг темурийлар даврини ва шу даврнинг буюк меваси — Алишер Навоий сиймосини ўз замондошларига яқинлаштириш учун тўккан. Ойбек қарашларига кўра, Амир Темурнинг қудратли давлатисиз ва маданий сиёсатисиз Алишер Навоийнинг пайдо бўлиши мумкин бўлмаганидек, Навоий сингари улуғ ижодкорларнинг пайдо бўлиши учун ҳам Амир Темурдек забардаст давлат арбоблари туғилиши ҳамда илм-фан ва маданиятга ҳомийлик қилиши лозимдир.

Ойбек ўзининг бутун ижоди билан ана шу ҳақиқатни таъкидлашга ва шу ҳақиқат орқасида ётган улкан ҳаётий мазмунни очишга интилди.

Саҳифани филология фанлари номзоди Наим Каримов тайёрлаган.

• *Сиз севган санъаткор*

ЙИГИРМА ТЎРТ ГЎЗАЛНИНГ БИРИ

Бухоронинг Пешку туманида бир мўъжазгина қишлоқча бор. Деча деб аташади. Шу қишлоқ бугунги суҳбатдошимизнинг туғилган гўшаси. Сиз уни танийсиз. — Ўзбекистон телерадиокомпанияси ҳузуридаги «Дуторчи қизлар» ансамблининг яккахон хонандаси Қурсия ЭСОНОВА.

— «Диғажон», «Олма пишганда галинг»ни куйлаганингизда, назаримда, қолганлар Сизга жўр бўлишаётгандек туюлади.

— Тушундим. Энди жуда сиз айтганчалик эмас-у, аммо Хоразм қўшиқларини жондан севишим рост. Бўш қолсам— Комилжон оға ижро этган «Сегоҳ»ни, «Суввора»ларни тинглайман. Одам сел бўлиб кетади-да. Кейин Раҳматжон Қурбоновни тингласам ҳам роҳат қиламан.

— Қўшиқ айта бошлаганингизда ҳали мактаб ўқувчиси бўлгансиз. Аммо бу ҳаваснинг орзу, умидга айланиб кетиши қандай кечган? Ўзига яраша тўсиқлар, қаршиликлар бўлганми?

— Отамни Назар ака дейишади. Қўшиқчилик ота мерос десам ҳам бўлади. Чунки у киши ҳам Комилжон Отаниёзовга жуда ихлос қўйганлардан, Хоразм достонларини, ҳофиз куйлаган ашулаларни доира жўрлигида айтиб юради. Туғилганимда, ҳали она сути эммасдан аввал ҳавас қилишиб, ашулачи бўлсин дебми, отам оғзимга анор сувини томизган эканлар. Хуллас, оиладагилар менинг бу йўлни танлашимга монелик қилишмади. Мактабни тугатган йилим вилоят ўқувчиларининг «Санъат байрами» кўригида ғолиб чиқиб, институтга йўлланма олдим. Ҳабиба Охунова куйлайдиган «Сабо билан» қўшиғини айтгандим ўшанда. Кейин Тошкент театр ва рассомчилик санъати институтига ўқишга кириб ажойиб санъаткор Раззоқ Ҳамроев қўлида таҳсил ола бошладим.

— «Дуторчи қизлар» бугун бир мукаммал, тилга тушган жамоа. Ғанижон Тошматовнинг ансамблни тузиши, шу даражага етказиши, очиғини айтганда, осон кечмаган. Сиз ансамблга қандай келиб қолгансиз?

— «Дуторчи қизлар» айтишим мумкинки, Уста (Ғанижон акани биз Уста деймиз)нинг ўзига яратган ҳайкалидир. Менинг жамоага қўшилишим ҳам қизиқ бўлган. Ансамблнинг тузила бошлаганига беш-олти ойлар бўлганди. Мен 2-курс талабаси, ҳам филармонияда энди иш бошлаган кезлар эди. Пахтакорларнинг ўша йилги қурултойида берилган концертда менга ҳам бир қўшиқ айтиш насиб этган. Бу Устанинг эътиборини тортган экан. Бир гал дугоналарим билан борганимда Ғанижон ака бириккита қўшиқ айттириб кўрди. Сўнг секин насиҳат қилишга тушди: «Филармониянинг югур-югури кўп. Гастроллари бор, Бизда шароит яхши, Тезда телевидениега чиқишингиз мумкин, танилишингизга ҳам яхши. Ҳар томонлама камол топишингизда имкониятлар катта. Бизга келинг-қўйинг...». Хуллас, филармонияда бир ойгина ишлаб дугоналаримнинг олдига, Устанинг қўлига ўтдим. Насибам шу жойга ёзилган экан...

«Дуторчи қизлар»имиз куйлаганида бир назар ташланг-а. Улар йигирма тўртта. Бир-биридан чиройли, истеъдоди, саҳнадаги маданияти, овози ҳавасингизни уйғотади. Йигирма тўрт ўзбек қизининг тақдири бу ансамбль. Булар ўзбек санъати, қолаверса, халқи тақдирининг ҳам бир бўлагидир. Меҳнатлардан, машаққату қувончлардан шаклланган, бунёд бўлган. Аммо... келинг, яхшиси фикримизни савол қила қолайлик...

— Қурсияхон, мана филармонияни тарк этиб «Дуторчи қизлар»ни танлабсиз. Бунга ҳам ўн беш йил бўлибди. Орада қанча сувлар оқиб ўтмади, дейсиз. Ана шу йилларга назар ташлаб ўтган умрингиздан розимисиз?

— Тўғриси, илгари бу ҳақда кўп ўйлардим. Ўша саксонинчи йилда Устанинг гапига ишониб ёшлик қилмадиммикан дейман. Филармонияда балки янада таниқлироқ бўлиб кетармидим, дейман. Шу хаёллар менга тинчлик бермасди. Аммо ўтган ўн беш йиллик умримдан мен минг бора розиман. Зеро, бебаҳо устозим бор, дўстларим олдимда. Ижодим ҳам, ҳаётим ҳам улар билан. Ҳаётимни уларсиз айрича тасаввур ҳам қилолмайман. «Ансамблимизнинг иш жараёни биз учун ҳордиқ. Бундан ташқари, Устанинг ичакузди аскияларини, дугоналаримнинг дилкаш суҳбатлари-ю, ўзига хос ишчан ижодий мулоқотларини — ҳар дамда қўмсайди киши.

Яна бир бор ансамблнинг қизларига эътибор беринг-а: Ҳурматой Жониева, Раъно Бўронова, Санобар Каримова, ...Уларнинг кўпчилиги илгаридан дугона. Олий билим юртида бир курсда таҳсил олишган. Ахир, ўз дугоналаринг

даврасида, аҳил жамоада ижод ҳам юришади-да. **Ҳозир қандай қўшиқлар устида ишлаяпсиз?**

— Шу пайтгача Хоразм йўлидаги қўшиқларни, бухороча мавригилар, эронча «Ноз», «Шитоб айлаб» каби қўшиқларни куйлаб келган бўлсам, энди ўзимни мумтоз ашулачиликда синаб кўриш ниятидаман. «Феруз», «Чапандози суввора»ни куйлай бошладим. Яқин вақтларда радиомиз фонотекасига ёздириш режамиз бор. Қолаверса, Мустафо Вафоев билан «Савти муножот»ни ҳам ўзлаштиряпман.

— Умуман, Сизда ижодий жараён қандай кечади?

— Яқинда бир шифохонада Иброҳим Мусахонов деган дўхтир билан танишиб қолдим. Ўзлари професор, бунинг устига шеър ҳам ёзиб турарканлар. Бир-икки шеърий тўпламларини ҳам нашр эттирибди, Бир китобини совға қилди. Варақлайман-у, миямга ҳар битта шеърга оҳанг ёғилиб келаверади, денг. Ўша кишининг шеърларидан яралган дастлабки қўшиғим «Кечиб сендан»ни мухлисларга ҳавола қилдим. Айни пайтда, Санобар Фахриддинова, Муяссар Отажонова, Фарида Бўтаева каби шоиралар билан ижодий ҳамкорлигимиз ҳам бор.

Қўшиқчи кўп қиррали санъаткордир. Лозим пайтда унга шоирлик асқотади, токи у шеърни ҳис қилсин. Созандаликдан-ку сабоқ бериш ҳам лозим, бу ўз-ўзидан маълум. Хонанданинг бастакорлиги унинг яна бир хислатидир. Қурсия Эсонованинг бу борадаги илк иши Сирожиддин Саййид шеъри билан «Дўст йўқ экан» қўшиғи бўлди. Сўнг «Қизғалдоқлар очилган кун» (Марҳабо Мамадалиева шеъри), «Қийнамагин» (Фарида Бўтаева шеъри) каби қўшиқлар яратилди. Унинг қўшиқларини хонандалар мароқ билан куйлай бошладилар. «Санъат» (ҳозирги «Нафосат») журнали ўтказган танловда энг яхши ижрочи деб топилгани ҳам таҳсинга лойиқ.

— Қурсиянинг қўшиқчилик санъатимизнинг бугунги аҳволи хусусидаги фикрларини эшитинг-а:

— Бизнинг халқимиз санъатсевар халқ. Ўзбекнинг бошқа миллатларда мавжуд бўлмаган санъати, қўшиқчилик мероси бор. Аммо негадир бизнинг ёшларимиз ўзларини енгил-елпи қўшиқларга, ғарбнинг ғала-ғовур мусиқасига уради. Умуман, нега энди ҳамма қойил қоладиган мақом йўлларидаги мумтоз ашулаларимизни етарлича эъзозламаймиз, қадрига етмаймиз.

Қурсиянинг ҳали орзулари кўп. Катта-катта саҳналарда куйласам, халқимга кўрсата олмаган санъатим, истеъдодимни намойиш этсам, дейди.

Ҳусан ЭРМАТОВ.

Менгзиё САФАРОВ

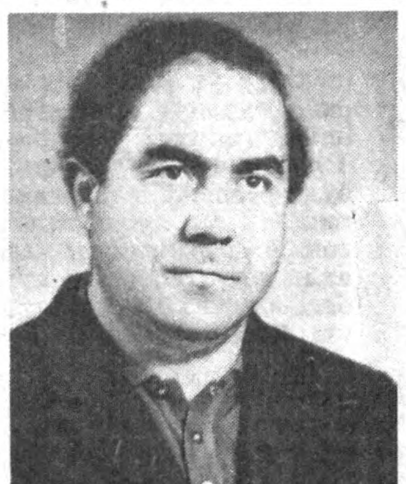

Ўзбек адабиёти оғир жудоликка учради. Машъум ўлим адабиётимизда ўзига хос из қолдирган, ўз ижодини асосан табиат муҳофазасига бағишлаган ажойиб инсон, ёзувчи Менгзиё Сафаровни орамиздан олиб кетди.

У Сурхондарё вилоятининг Денов туманига қарашли Хайробод қишлоғида таваллуд топган эди. Тошкент Давлат дорилфунунининг тарих факультетини тугатганидан сўнг мактабда дарс берди. Ўзбекистон халқлари тарихи музейида илмий ходимлик қилди, «Ленин байроғи» вилоят рўзномасида ишлади, «Пайғамбар ороли» давлат қўриқхонасида илмий ишлар бўйича раҳбар ўринбосари сифатида фаолият кўрсатди. Умрининг асосий қисмини эса Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Сурхондарё вилоят бўлимини бошқаришга, ёш ижодкорларга ғамхўрлик қилишга бахш этди.

Унинг ижод намуналари бундан ўттиз йилча аввал матбуот саҳифаларида чоп этилган эди. 1965 йилда «Шарқ юлдузи» ойномасида босилган «Турналар учади» қиссаси ёзувчига катта шуҳрат келтирди. Асардаги ёрқин қиёфалар, гўзал табиат кўринишлари, айниқса, Сурхондарё одамларига хос ширали тил ўқувчилар қалбини қамраб олди. Ушбу асарида ҳам, кейинги ижодида ҳам муаллифнинг табиат шайдоси эканлиги, табиатни кўз қорачиғидай асрашга ўзини сафарбар этганлиги билиниб турарди. Ҳикоялардан ташкил топган «Она ер қўшиғи» китоби, қисса, ҳикоя ва очерклар жамланган янги тўпламлари, «Шарқ юлдузи» ойномасида чиққан «Олис қирлар ортида» қиссаси ва «Бобо тоғ» эссеси ҳам ўз ўқувчисини топган.

Аммо узоқ давом этган оғир дард адибнинг янги-янги режаларига раҳна солди, кўплаб ҳароратли саҳифалари эса охирига етмай, чалалигича қолиб кетди. Шунга қарамай, ўзига ниҳоятда талабчан ижодкор, камтарин инсон, яхши дўст Менгзиё Сафаров маданиятимиз хазинасини бойитишга ўз ҳиссасини қўшди, уни билган, таниган дўстлари қалбида чуқур излар қолдирди.

Жойинг жаннатда бўлсин, азиз дўстимиз!

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ КОТИБИЯТИ.

• *Спорт* • *Спорт* • *Спорт*

ОММАВИЙЛИК ВА МАҲОРАТ

• *Муаммо, таклиф, мулоҳаза*

БАРКАМОЛ ЁШЛАРНИ ТАРБИЯЛАЙЛИК

Келажаги буюк ҳуқуқий давлатни барпо этиш йўлида саъй-ҳаракатлар бошланган бир замонда яшамоқдамиз. Мени бир нарса ташвишга солади. Соғлом авлодни камол топтириш учун бугунги кунда унга замин тайёрлашимиз зарурлиги ҳақида ўйлайман. Соғ танда—соғ ақл, деганларидек ёшларимизни уйғун камол топтиришда жисмоний тарбиянинг аҳамияти катта эканини сира унутмаслигимиз лозим. Бунинг учун жойларда оммавийликни йўлга қўйиш муҳимдир.

Албатта, оммавийлик йўлга қўйилган давлатда моҳир спортчилар ҳам шаклланади ва улар ўз Ватани шон-шавкатини дунё миқёсида ёйилишига ҳиссадор бўлиши табиий.

Назаримда, Ватан туйғусини қалбига жо қилган, тўрт мучаси соғ, эзгу фикрли ва чуқур андишали кишиларгина мустақилликни мустаҳкамлашда камарбасталик қила оладилар. Бой маънавий меросимиздан фахрланган ҳолда ота-боболаримиз жасоратларидан ифтихор туйғуларига тўлиб, улар анъаналарини давом эттириш даркор. Эндиликда Ўзбекистон спортнинг барча турлари бўйича жаҳон мақомини олиш ҳуқуқига эга бўлиб бормоқда. Миллий олимпиада қўмитасининг фаолият кўрсатиб тургани, бир қанча спорт турлар бўйича халқаро уюшмаларига аъзо бўлингани шундан нишона.

Юртимиз азалдан ўзига хос спорт анъаналарига эга. Хусусан чавгон ўйинашни ота-боболаримиз кашф этганлар. Эндиликда дунё бўйича энг оммавий ва севимли ҳисобланган хоккей ҳам шу ўйин асосида дунёга келган. Шатранж эса аждодларимиз ақл-заковатини намойиш этувчи тафаккур баҳси сифатида юртимизда шуҳрат топгани ҳам биз учун фахрлидир. Тарихий манбалар беллашиш Туронзаминда жасорат тимсоли сифатида юзага келганидан дарак беради. Хусусан, кураги ерга тегмаган Паҳлавон Маҳмуд довруғи ҳануз ёшларимизга ибрат бўлғусидир. Умуман спортнинг кураш тарихида бухороча ва фарғонача беллашишларнинг ўз ўрни бор. Шунингдек, чавандозлик, қиличбозлик, найзабозлик, камон отиш каби қатор спорт турлари ҳам қадимий анъаналаримиз заминида шаклланиб, ривожланиб бормоқда. Балки, йигитларнинг қадимда тош кўтариш ҳунарлари бўлмаганида бугунги кунда штанга баҳси ҳам юзага келмаган бўларди. Америка ва унинг сарҳадларидан ташқарида кенг тарқалган голф ўйини аслида боболаримизга хос ишқибозликнинг бир қадар такомиллашган усулидир. Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин.

Кўриниб турибдики бой маънавиятимиз силсиласи шу кунларгача етиб келган экан, бу ёшларимизни уйғун камол топтириш учун мустаҳкам пойдевор борлигидан нишонадир. Мисолларга ўтадиган бўлсак, 1990 йилдан боғчалар учун жисмоний тарбия муаллими штати берилгани қувончли ҳол бўлди. Зеро, ишқ бошқа-ю ҳавас бошқа эканми, бу ажратилган ўринларни кимлар банд қилишлиги, яъни мутахассислар тайёрлаш борасида ҳеч ким қайғурмади. У ёғини сўрасангиз, ҳозир республика мактабларида минглаб жисмоний тарбия ўқитувчиси ўрни бўш ётибди. Аксига олиб 1990 йилдан бошланғич синфларда жисмоний тарбия дарслари яна бир соатга кўпайтирилди. Оқибатда машғулотларни жисмоний тарбияга дахли бўлмаган кишилар қўлига топширишга мажбур бўлинмоқда.

Бундай муаммони ҳал этишнинг йўли борга ўхшайди. У ҳам бўлса, республикада ягона ҳисобланган жисмоний тарбия институтини кўпайтириш. Боиси, бу институт асосан юқори малакали спортчи ва тренерлар тайёрлаш билан банд. Юртимизда эса бу борада ўқитувчи ва йўриқчиларга эҳтиёж катта. Маълумки, илгари саккизта педагогика институтида жисмоний тарбия муаллимлари тайёрланар эди. Бу институтларни университетга айлантирилиши кадрлар тайёрлаш ишида бироз англашилмовчиликни юзага келтирди. Менимча, энди Қозоғистон тажрибасини қўллаш пайти келган. Айтмоқчиманки, педагогика институтларининг жисмоний тарбия куллиётлари асосида минтақалар бўйича жисмоний тарбия муаллимлари институти ташкил этилса, айни муддао бўларди. Бундай билим масканлари давлат жисмоний тарбия институтидан фарқли ўлароқ жисмоний тарбия ўқитувчилари тайёрлашга ихтисослаштирилмоғи даркор.

Тажриба тариқасида Сурхондарё, Қашқадарё, Навоий ва Хоразм вилоятларида фаолият кўрсатаётган тарбия ўчоқларини жисмоний тарбия муаллимлари билан таъминлаш учун собиқ Бухоро педагогика институти жисмоний тарбия куллиёти негизида минтақавий жисмоний тарбия педагогика институти ташкил этилса мақсадга мувофиқ бўларди, деган фикрдаман. Боиси, собиқ институт мустаҳкам ўқув базаси ва малакали илмий-педагогик кадрларга эга.

Бухоро педагогика институти жисмоний тарбия куллиёти юртимиздаги турдош куллиётлар орасида етакчи саналиб, Самарқанд, Жиззах, Қарши, Сурхондарё ва Хоразм институтларига ҳар томонлама ёрдам кўрсатиб келарди. Илмий ходимларимиз собиқ Иттифоқ у ёқда турсин ГДР, ГФР, Чехословакия ва Болгарияда ўтказилган халқаро анжуманларда ҳам иштирок этишган. Бу ерда таҳсил олган талабалар сафида Собир Қурбонов, Аббос Шодиев, Исмоил Туропов, Чори Шарипов, Барно Жўраев, Шуҳрат Очилов, Ботир Турдиев каби ўнлаб хизмат кўрсатган ва халқаро тоифадаги спорт усталари, жаҳон ва Оврўпо чемпионлари бор.

Мақсад битта, у ҳам бўлса эгамен юртимизни иқтисодий жиҳатдан мустаҳкам оёққа туришига кўмаклашиш, келажаги буюк давлатимиз ворисларини тарбиялашдан иборат. Бунинг учун ҳозирданоқ соғлом авлодни камол топтириш ҳақида кўпроқ қайғуришимиз зарур.

Абдуллажон АТОЕВ,
педагогика фанлари доктори, Бухоро дорилфунуни профессори.

СУРАТДА: «Спартак» — «Нефтчи» учрашувидан лавҳа. В. МОЛГАЧЕВ телетасвири.

• *Футболимиз довруғи йўлида*

«НЕФТЧИ»ДАН ХУРСАНДМИЗ, АММО...

Қиш чилласининг сўнгги кунларида мамлакатимиз минглаб мухлислари футбол нафасидан баҳраманд бўлдилар. Москвада Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги чемпионлари ўртасида иккинчи марта ўтказилган анъанавий мусобақа бу сафар кўпчиликда яхши таассурот қолдирди. 16 жамоа қатнашган мусобақа футболчиларни мавсумолди машқларини тобига етказишда алоҳида аҳамият касб этди. Жаҳондаги йирик спорт иншоотларидан ҳисобланган — «Олимпийск» спорт саройи бир неча кун гавжумлашиб турди.

Мусобақа 10 кунча давом этган бўлсада, ундан олинган таассуротлар ҳақида мухлис-у мутахассислар ҳамон мулоҳаза юритмоқдалар. Ўзига хос халқаро турнир мамлакатимиз футболини равнақ топтириш, Ўзбекистон чемпиони имкониятларини намойиш этишга йўл очди. Сирасини айтганда, чемпионларимиз — Фарғонанинг «Нефтчи» жамоаси футболчилари мухлислар ишончини оқлашди. Энг кучлилар тўпланган мусобақада Ўзбекистон, қолаверса, Фарғонани тилга олган таниқли футбол шарҳловчилари юртимизда халқ севган ўйинга эътибор қилинаётгани, «Пахтакор»дан кейин яна бир етук жамоанинг кўзга ташланиб қолганини эътироф этдилар.

16 жамоа 4 гуруҳга бўлиниб, саралаш учрашувлари ташкил этилди. Биринчи гуруҳда Москва спартакчилари ғалаба қозонишган бўлса, иккинчи гуруҳда Туркманистоннинг «Копетдоғ» футболчилари зафар қучишди. Учинчисида Тбилиси динамочилари пешқадамлик қилдилар. Зеро юртимиз мухлислари тўртинчи гуруҳдаги ўйинларни кўпроқ кузатиб турдилар. Боиси, бу гуруҳда фарғоналик футболчилар Бишкекнинг «Олға», Минск динамочилари ҳамда Россия ёшлар терма жамоаси билан майдонга тушиши лозим эди. Футболчиларимиз саралаш ўйинларини кўтаринки руҳда ўтказиб, дадил одимладилар. Улар «Олға»ни 6:0, Минск динамочиларини 5:1 ҳисобида доғда қолдириб, Россия ёшларига «атайлаб» 0:5 ҳисобида имкониятни бой беришди. Боиси, ёшлар терма жамоаси танловдан ташқари қатнашаётгани учун тўпланган очколар инобатга олинмас эди.

Шундай қилиб, футболчиларимиз ярим финалга чиқишди. Энди улар бир пайтлар мухлислар оғзидан тушмайдиган Тбилиси динамочилари билан тўп суришлари лозим эди. Бу учрашув ҳужумкорликка бой бўлдики, грузин футболчилари буни кутишмаган бўлса керак. Учрашув бошида грузинлар астойдил ҳаракат қилиб, ҳисобни 2:0 га етказиб қўйишди. Лекин сўзи билан иши бир футболчиларимиз ўзларини ўнглаб, динамочиларни таҳликага солдилар. Рустам Дўрмоновнинг маҳорати, Сергей Завальнюкнинг чапдастлиги туфайли кўп ўтмай ҳисоб фарғоналиклар фойдасига ўзгарди. Шу ўринда дарвозабон Наримон Осмоновнинг маҳоратига тасанно айтиш жоиз. Чунки 11 метрли нуқтадан зарб билан уриладиган жарима тўпини унча-бунча дарвозабон қайтара олмайди. Наримон бунинг уддасидан чиқиб, кўпчиликни олқишига сазовор бўлди. Шундай қилиб юртдошларимиз (3:2) ҳал қилувчи ўйинга йўлланма олишди.

Фарғоналик футболчилар устози Юрий Саркисян Москва сафари олдидан: финалга чиқишга ҳаракат қиламиз, деган эди. Унинг сўзига амал қилган шогирдлари устозларини уялтириб қўйишмади. Мусобақанинг охиригача туриб беришди. Бундай нуфузли мусобақанинг финалчиси бўлиш осонмаслиги мухлисларга аён. Ҳар қалай Москва спартакчилари билан бўлган якунловчи учрашувда дарвозамиздан 7 та жавобсиз тўп ўтказиб юборилган бўлсада, «Нефтчи» умумҳисобда сафардан яхши кайфият билан қайтди, дея оламиз. Зеро, мағлубиятдан мағлубиятнинг фарқи бор. Ўйлаймизки фарғоналикларнинг кичик ҳисобда ютқизиш билан чекланишларига имкониятлари етарли эди. Негадир учинчи тўпдан кейин жамоада қандайдир парокандалик кўзга ташланди. Бундай камчиликларни бартараф этиш ва бўлажак халқаро ўйинларга шайланиш «Нефтчи» олдидаги муҳим вазифалардан бирига айланмоғи даркор.

Хуллас, фарғоналиклар Москвадан қуруқ қайтишмади. Мўлжалдаги 50 минг АҚШ долларининг 50 фоизи финалчиларга аталган эди. Шундан 35 фоизи ғолибга, қолгани иккинчи ўрин соҳибига берилиши кўзда тутилган. Футболчиларимизга мавсум бошида муваффақиятлар тилаймиз.

Ҳайдар НОСИРОВ.

ҲАВАСКОРЛАР ЭЪТИРОЗИ

Икки йил аввал таниқли футбол шарҳловчиси Ахбор Имомхўжаев саъй-ҳаракати билан хайрли ишга қўл урилган эди. Биз бундан буён оилавий футбол жамоалари ўртасида мусобақалар ўтказиш ҳаракати бошланаркан, деб қувонган эдик. Боиси, ўшанда бизнинг оиламиз ҳам шу баҳсларда иштирок этишга таклиф қилинганди. Ҳатто Ўзбекистон футбол уюшмасидан расмий хат ҳам олгандик. Лекин мусобақа ўтказилмади.

БОШЛАНДИЮ, ТАШЛАНДИ

Яхши иш бошландию, охирига етказилмади. Биз олти нафар ака-укалар бу хайрли ишларни бошлаганларга умид боғлаб, лафзларининг устидан чиқишларини кутиб юрибмиз. Билишимизча А. Имомхўжаев ҳозир футбол уюшмасида масъул ходимлардан экан. Ўйлаймизки, оилавий футбол жамоалари мусобақасини ташкил этиш, бу билан юртимизда оммавийликни таъминлаш учун етарли имконият бор. Бунинг устига Ўзбекистонда футболни янада ривожлантириш тадбирлари тўғрисидаги тарихий қарорда оммавийликни таъминлашга алоҳида аҳамият берилган. Гапнинг қисқаси, республика футбол уюшмасидаги ўртоқлар бу борада жўяли бир хулосага келиб, баҳор нафаси кеза бошлайдиган дамларда бизни қувонтиришади, деб ўйлаймиз.

Аҳмаджон НОРМАТОВ,
УзХДП Қўқон шаҳар Кенгаши ижроия бюроси аъзоси.

ЎТГАНЛАРНИНГ ОХИРАТИ ОБОД БЎЛСИН!

Ўзбекистон Фанлар академияси Сейсмология институти жамоаси академик А. Н. Султонхўжаевга онаси **Тожихон ая УМАРХЎЖАЕВАнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этадилар.

Ўзбекистон ХДП Юнусобод туман кенгаши Ўзбекистон халқ депутати Номоз Саъдуллаевга отаси **Саъдулла ТУРДИАЛИЕВнинг** вафот этгани муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КЕНГАШИ.

«ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ»

Бош муҳаррир: Азим СУЮН.

Таҳрир ҳайъати: Абдулла ОРИПОВ, Абдулҳафиз ЖАЛОЛОВ, Азиз НОСИРОВ, Асилиддин БОЛИЕВ (масъул котиб), Зиёд ДАВРОНОВ, Ислом ШОҒУЛОМОВ, Каримжон РИХСИЕВ, Миршароф МУҲСИМОВ, Олимжон НАЗАРОВ, Тўхтамурод ТОШЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Осиё бозори» иловаси учун масъул), Шоқосим ШОИСЛОМОВ, Шуҳрат ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари).

Мафкура ишлари ва партия ҳаёти бўлими — 33-21-43.
Иқтисодиёт бўлими — 33-47-80, 32-54-27.
Парламент фаолияти ва ҳуқуқ бўлими — 33-54-55, 32-26-70.
Адабиёт, фан ва маданият бўлими — 33-07-20, 32-57-19.
Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-11-49, 33-76-04.
Ахборот ва спорт бўлими — 33-12-56, 32-55-16.
Тижорат, эълонлар — «Осиё бозори» редакцияси — 33-41-89, 32-55-70, 33-38-55, 32-54-12.
Шароф Рашидов фонди — 33-34-69, 33-20-36.
Қабулхона — 33-65-45, 32-55-15.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:
Андижонда — 4-48-85; Бухорода — 3-96-12; Гулистонда — 2-26-22; Жиззахда — 3-46-24; Навоийда — 3-74-76; Наманганда — 6-43-43;
Нукусда — 4-44-62; Қаршида — 3-25-79; Қумқўрғонда — 52-624; Самарқандда — 35-22-90; Урганчда — 6-72-60; Фарғонада — 6-37-16.

● Рўйхатдан ўтиш тартиби № 000120.
Газета офсет усулида А—2 форматда босилади.
Ҳажми 3 босма табоқ.
Босишга топшириш вақти — 21.00.
Г—791. тир. 87.259. топширилди—22.10.
Навбатчилар: Ҳ. НОСИРОВ, С. САЛИМОВ.

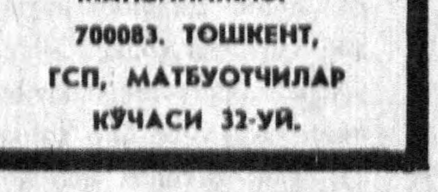

МАНЗИЛИМИЗ: 700083. ТОШКЕНТ, ГСП, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ 32-УЙ.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили «Буюк Турон» кўчаси 41-уй.

1 2 3 4 5 6.